

W Y K Ł A D MATERYY Z NAUKI

Chrześcijańskiej. — Historji starego testamentu, nowego, Kościelney - Nauki Moralney - Jeografii — Grammatyki — Języków: Greckiego, Łacińskiego, Rossyyskiego, Polskiego, Francuskiego, Niemieckiego i Włoskiego — Arytmetyki — Geometrii — Algebry i Matematyki wyższej — Fizyki — Historji naturalney — Chemii — Jeografii astronomiczney — Wynowy — Poezyi — Litteratury Greckiej i Łacińskiej — Prawa przyrodzonego, politycznego, cywilnego — Historji Assyryyskiej, Babilońskiej, Medów, Perskiej, Greckiej, Rzymskiej, Rossyyskiej i Polskiej — Rysunków — Muzyki i sztuk Gimnastycznych. —

DAWANYCH UCZNIOM
W SZKOLE NA STOPNIU GIMNAZYIUM
ROWIENSKIEY.

W MIĘDZYRZECZU
K O R E C K I M.
U
XX. P I J A R O W.

Od dnia 1. Września 1819. do dnia 1. Lipca 1820. R.

INSTITUT
BIBLIOTEKA

00-220 Warszawa, ul. Nowy Świat <http://rcin.org.pl>

Tel. 26-68-63

20.014

NAUKA CHRZESCIJANSKA

Dawana w dni Niedzielne i Świąteczne w Klassach początkowéy i sześciu wyższych.

w KLASSE POCZYNAJĄCYCH.

Wyłożone nayıpiérwsze Religii zasady: o Bogu i na iaki koniec stworzył Człowieka i odkupił. O Sakramentach w ogólnosci i przykazaniach Bożych i Kościelnych; i t. d.

W K L A S S I E I.

Zródło, obowiązki, pożytki i podział nauki Chrześcijańskiej. Wiara o Bogu, o stworzeniu człowieka i grzechu pierworodnym. Wiara o Chrystusie Panu. Wiara o Duchu Świętym. O Świętych Pańskich. O Kościele. O Sakramentach w szczególności i ich pożytki. O Przyszłym żywocie. Skład Apostolski. Istota uczynków Chrześcijańskich. O Duchu Chrześcijańskim. —

HISTORIA S. STAREGO TESTAMENTU.

O Stworzeniu świata. Grzechu pierwszego Człowieka. Potopie. Abrahامية i innych Patryarchach. Niewoli Egipskiej. Wywsticiu z niéy. Podróży Żydów na puszczy. Prawie pisaném. Przymierzu Boskiém z Izraelitami. Weysticiu do ziemi obiecanej. o Sędziach. O Królach: Saulu, Dawidzie, Salomonie. Podziale Królestwa. Odszczepieństwie Samaryjskiém. Prorokach. Niewoli Babilońskiej. Opowrocie z téy niewoli do oyczyzny. Budowaniu Kościoła i miasta Jeruzalem. O Stanie Żydów pod Alexandrem W. i innymi Królami Syryi, Egiptu, aż do zniszczenia ich przez Rzymian.

INSTITUT

A₂

w KLA-

BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA

00-350 Warszawa, ul. Nowy Świat 101 <http://rcin.org.pl>

Tel. 26-68-83

W K L A S S I E II.

Historya S. Nowego Testamentu.

O Narodzeniu JEZUSA Chrystusa. Świętym Janie Chrzcicielu. Powołaniu Apostołów. Nauczauie Jezusa Chrystusa. Nieprzyjaciolach jego. Męce, śmierci, i zmartwychwstaniu. O zstąpieniu Ducha S. na Apostołów. Powołaniu Narodów. Fundowaniu Kościoła. Tradycyi, czyli podaniu i piśmie. Spustoszenie Jeruzolimy. O prześladowaniu. O oswobodzeniu Kościoła, i o Zakonnikach.

Przy czém w Klasye początkowéy 1-wszey i 2-gieg wykladał Katechizm Soboru Trydeńskiego. —

W K L A S S I E III. i IV.

Podano ucznióm wykład obrządków powszechnych, i zwyczajów zwykłych odbywać się w Kościele Katolickim w dni adwentowe, wielkopostne, i poświęcone uroczystościóm. Przy czém okazano doskonałe obyczaje i sposób życia pierwszych Chrzęścijan; *naprzód*, aż do zburzenia Jeruzolimy: *powtóre*, czas ich prześladowania; to jest, trzy pierwsze wieki po narodzeniu Pańskim: *potrzebie*, w wolności po Konstantynie Wielkim. —

W K L A S S I E V. i VI.

HISTORIA KOSCIELNA.

Dané było, wyobrażenie dziejów Kościoła powszechnego w sposobie naykrótszym zastosowanym do poznania wiary Chrzęścijańskiéy. W szczególności obranie S. Macieja na Apostoła:

stoła: zesłanie Ducha Świętego. Prześladowanie Chrześcijan; śmierć S. Szczepana i nawrócenie Pawła Świętego. Początek nawrócenia Pogan. Apostolstwo S. Pawła, powodzenia i cierpienia. Sobor Jerozolimski, prześladowanie Chrześcijan, od Agryppy i kara tego. Prześladowanie pod Neronem. Męczeństwo Świętych Piotra i Pawła. Prześladowanie pod Domicyanem. Wojna żydowska, zburzenie Jerozolimy. Prześladowanie pod Trajanem i Markiem Aureliuszem. Błędy i Kacerstwa II-go wieku. Sprzeczka o czas Wielkonocny. Prześladowanie pod Sewerem, Mexymem i Decyuszem. Upadek wielu Chrześcijan. Posłaństwo do Gallii. Odszczerpięstwo Nowacyana. Spór względem Chrztu Heretyków. Prześladowanie pod Waleryanem, i Dyoklecyanem. Klęski państwa Rzymskiego. Panowanie Konstantyna. Początek Aryanizmu. Sobor Niceński. Powrót Aryusza i śmierć. Znalezienie Krzyża S-go. Śmierć Konstantyna. Konstancyusz syn jego sprzyja Aryanóm. Dzieje Kościoła aż do przykładny Teodozjusza pokuty. Od Teodozjusza aż do wzięcia Rzymu przez Alaryka. Herezya Pelagiusza. O Nestoryanizmie. Sobór Efezki III. powszechny. O Eutylianizmie. Sobór Chalcedoński IV. powszechny. Kościół Rzymski. Upadek pod Augustulem państwa Rzymskiego. Kościół Gallii; chrzest Kłodoweusza Króla. Stan Chrześcijaństwa w innych krajach. Drugi Sobór Konstantynopolitański V. powszechny. Aż do założenia zakonu S-go Benedykta. Grzegorz Wielki. Wyśłanie do Anglii S. Augustyna. Dzieje od początku herezyi Monothelitów czyli Jednowolców aż do Mahometa. Błędy tego. Herezye wieku VII. VII. Sobor powszechny. Przychylność Karola W. ku Papieżom i Religii. Śmierć jego. Dalsza wiadomość Obrazoborców i ich upadek. Błędy wieku IX. O wzroście w nim Religii i reformie Zakonników, Kanoników, i t. d. Kościół Gállicki i Angielski. Przyjęcie wiary u Polaków Duńczyków i Szwedów. Dokończenie S. hi-zmy Greków. Spory o Inwestytury. Nowe zakony w wieku X. i XI.

X. i XI. Dzieje krucyat w wieku XII. Sobory różne. Nawrócenie Pomorzan i Inflantczyków. Zakony Karmelitów, Cystersów, Benedyktynów. Wreszcie dla niedostatku czasu wytknąwszy większe błędy odszczepieńców, i znakomitsze Epoki Religii, doprowadzono w krótkości dzieje Kościoła Katolickiego do dni naszych.—

K L A S S Y W S T Ę P N E

w Szkole poczynających.

Nauczyciel podał ucznióm naukę czytania, pisania, i liczenia, tudzież sposobił ich do Klasy I. przez wykład Grammatyki na też Klasę w uwagach ściągających się do języka polskiego. Wprawiał ich nadto w przypadkowanie imion i czasowanie słów. S tego więc wszystkiego zdadz sprawę są gotowi.—

NAUKA MORALNA.

W K L A S S I E I.

Ogólne wyobrażenie nauki moralney. Potrzeby należytości i powinności dzieci i rodziców. Sprawowanie się dziecięcia posłusznego i zawdzięczającego swym Rodzicom. Krótki zbiór tey nauki.—

W K L A S S I E II.

Wywód powinności wzajemnych ucznia i nauczyciela. Wyobrażenie ucznia pełniącego swą powinność. Należytości wzajemne między panem i sługą.—

w KLAS-

W K L A S S I E III.

7

Na co potrzebne obcowanie? Miłe lub nie miłe obcowanie skąd pochodzi? Postępki nieprzystoynne i przystoynne. Kłamstwo, obmowa, obłuda, natrętność i t. d. Sprzystoynnych zaś skromność, uczynność, łagodność, ochędość, grzeczność i t. d. Wypisy z Autorów klassycznych stosowne do tej nauki w kaźdęy Klassie dawane były.

J E O G R A F I J A

W K L A S S I E I.

Powszechné wyobrażenie Jeografii. Wykład używanych w nięy wyrazów. Nadto o Europie wogółności: o Szwecyi i Norwegii opis w szczególności uczynią.—

W K L A S S I E II.

Wyłożono w szczególności o Rosyi. Królestwie Polskiem. Hiszpańskiem. Portugalskiem. Sardyńskiem. Lombardzko Weneckiem. Duńskiem. Francuzkiem. i t. d. Przy tém opowiedzą w szczególności wszystkie kraje Azyi.—

W K L A S S I E III.

Opowiedzą wszystkie państwa w szczególności Afryki i Ameryki: á ze *Starożytney*, Azyi i Afryki.—

H I S T O R Y A S T A R O Ż Y T N A .

W K L A S S I E III.

Opis, historyi, podział. Epoki. Ery. Pierwiastki mieszkalney

8
 kalnéy ziemi. Początki monarchii Assyryjskiéy. Woyny Ninusa. Rząd Semiramidy. Podział Monarchii. Rządy Niniwy. Panowanie Królów Babilońskich. Zniszczenie Monarchii. Rządy piérwszych Królów Medów. Opisanie Ekbatany ich stolicy. Rząd Dejojesa. Wtargnienie Scytów, ich wypędzenie. Początek Monarchii Perskiéy pod Cyrusem. Rząd Kambizesa. Panowanie Magów. Wstępn na tron Daryusza. Woyny Xerksesa z Grekami. Panowanie Artaxerksesa. Rządy Daryusza II. Artaxerksesa II. Ochusa. Upadek Monarchii pod Daryuszem III. zwanym Kodoman.—

JĘZYK ŁACIŃSKI.

W K L A S S I E I.

Fabulae Phaedri. Ranae ad solem. Perae Jovis.
Fabulae Aesopi. Ranae duae. Formica & Columba.

W K L A S S I E II.

Fabulae Phaedri. Aesopus & Petulans. Socratis dictum.
 Pavo ad Junonem. Naufragium Simonidis.
Ex Cornelio Nepote. Vita Cimonis.
Ex Cicerone Epistolae. Ad P. Lentulum. C. Curionem. M. Caelium & Servium.—

W K L A S S I E III.

Ex Cornelio Nepote. Vita Trasibuli & Epaminondae.
Ex Cicerone Epistolae. Ad Lepidum. Brutum Imp: Atticum.
 L. Valerium Jurisconsultum.—
Ex Virgilio. Descriptio Patriae Ventorum.
Ex Martiale. Mutius igne contemnit.
Ex Horatio. Epod II. Ode III. lib. Imo.

GRAM-

GRAMMATYKA

W KLASSE I.

Owymawianiu Łociny na wzór polszczyzny. Znamiona pisarskie. Prawidła dobrego wymawiania. Rozebranie mowy na ośm części. O Nieodmiennych częściach mowy, z uwagami nad niemi. O Imieniu i różnych jego odmianach i nazwiskach. O zaimku i różnych jego nazwiskach. O słowie i różnych jego odmianach i nazwiskach. O konstrukcyi czyli składni szyku, zgody i rzędu. —

W KLASSE II.

W Imionach polskich; rodzaje rzeczowników żywotnych i nieżywotnych. Rodzaje przymiotników polskich i łacińskich, rzeczowników żywotnych i nieżywotnych. Reguły powszechné i ogólne. Stopniowanie przymiotników polskich i łacińskich. Postaci Grammatyczne. Przypadkowanie polskie i łacińskie. Uwagi nad przypadkowaniem imion nieforemnych i ułomnych. Czasowanie polskie i łacińskie. Pisownia polska i łacińska. —

W KLASSE III.

Znaczenie wyrazów wewnętrzne. Nazwiska wyrazów grammatyczne. Znaczenie wyrazów. Początek ich i źródło s którego się nabywają. Sposób dochodzenia wyrazów trudniejszych. Znaczenia wyrazów współ-znaczných. Przyczyny przenośni i jey cechy. Porównanie przenośni polskiej z łacińską. Zródłostów. Słoworód. Poznanie składni, myśli, przypadków, postaci. Składnia zgody w polszczyźnie i łacinie. Składnia szyku i rzędu. Jloczas (Prosodia) prawidła na iloczias polski i łaciński. Okoliczności do których się ściąga iloczias łaciński. Prawidła na te wszystkie okoliczności ilocziasu.

B

czasu.

czasu. Więrszopistwo i uwagi nad niém. Uwagi nad liczbą zgłosek, srzedaiówką, rymem i gatunkiem więrszów polskich. Miary, podział i nazwiska więrszów polskich. —

Przy znajdujących się w Grammatyce przykładach, mieli sobie dane uczniowie. —

z *Wirgiliusza przez Dmochowskiego*. Okryty od Matki mgłą Eneasze z Achatesem wchodzi do Kartaginy, znajduje swoich towarzyszy i od Dydony najlepiej jest przyjęty. —

z *Fran: Dyonizego Kniężnina*. Ogródnik i Słowik - Tchórz i Pies - Kmieć i Merkury - Liszka bez ogona - Dwie Myszki.

ZABAWY DOMOWE.

w *Klassie I*. Pisali przypadkowanie, stopniowania imion polskich i łacińskich, tudzież czasowania. Wprawieni już w te pierwsze fundamenta z polskiego na łaciński język przekładali łatwiejsze miejsca z dziełka P. Lhomond. —

w *Klassie II*. Z pomienionego dzieła na język oyczyty i wzajemnie przekładali. —

w *Klassie III*. Dawano z polskiego na łaciński język przekładać wyjątki z Cyncerona *de Officiis*. Na język zaś oyczyty tłumaczyli życie M. Percyusza Katona z Kor. Neposa. W końcu roku, gdy skład więrszopistwa polskiego był już ucznióm znaiomy, rozrzucone więrsze na prozę, w rymy składali później bayki Fedra przekładali na więrsz polski. —

A R Y T M E T Y K A

W K L A S S I E I.

Wytłumaczone teorią czterech działań liczb całych i dziesiątnych. —

W K L A S S I E II.

Wytłumaczone cztery działania ułomków zwyczajnych i liczb

liczb różnorodnych: nadto podano prawidła wynoszenia do potęgi drugiey i trzeciey liczb całych, ułomkow zwyczajnych i dziesiątnych, tudzież wyciągania pierwiastków z obu tych potęg.—

W K L A S S I E III.

Wyłożono naukę o stosunkach i proporcjach; a odkryte w ostatnich własności, przyftosowano do rozwiązania *reguły trzech*. Na fundamencie nauki o stosunkach i proporcjach, wystawiono własność postępów różnicowego i ilorazowego.—

W K L A S S I E IV.

Okazano co było początkiem wynalezienia Logarytmów i co są one? Co jest układ Logarytmów; których postępów użyto do ułożenia tablic Logarytmowych, i jak w układzie Logarytmów wyrazy postępu Geometrycznego uważane być mogą? Jak wynalezione są Logarytmy liczb śródokuiących? Jakim porządkiem są ułożone w tablicach Logarytmy, i które z nich celniejsze? Na czem się zasadza użycie Logarytmów? Działania Arytmetyczne, jako też wynoszenie do potęg i wyciąganie pierwiastków z liczb całych, łamanych i dziesiątnych, jak się wykonywają, przez Logarytmy?—

Nadto wyłożono w téj Klassie wiadomości o nowych Miarach i Wagach Francuzkich jak następują. *Naprzód*: Wynaleśdź iedność zasadową o której dokładności możnaby się w każdym czasie i w każdym kraju gdzieby zaprowadzoną była zapewnić. *Powtórc*: Z téj jedności zasadowey złożyć wszelkie miary i wagi. *Patrzecie*: Każdy gatunek iedności mianowaney podzielić na takie wielokrotności i podziały mniejsze, któreby mając naybliższy stosunek z naszym systematem liczenia wiodły do rachunków nayprostszych. *Poczwarte*: Nadać im nazwiska z jak naymniey liczby wyrazów złożone.— *Popiąte*: Wszelkim podziałóm i wielokrotnościóm każdego

gatunku jedności mianowaney nadać nazwiska wskazujące ich stosunek z jednością zasadową. *Poszöste:* Uchronić się jak tylko można ułomków przez podział każdéj jedności mianowaney sposobem naywygodniejszym do jéy użycia.—

W każdej Klasse dawane były ucznióm dla wprawy stosowne do wykładanéy teoryi przykłady.—

Z O O L O G I J A

W K L A S S I E III.

Podział istot przyrodzonych ze względu na ich początek; wzrost i budowę; á organicznych ze względu na sposób jakim biorą pożywność. Ogólne własności zwierząt i podział onych na Klasy podług *Linneusza*. Własności ogólne zwierząt ssących; podział onych na rzędy i rodzaje. Opisanie gatunkowe zwierząt: naczelnych, szczerbatych, drapieżnych, szczurów, bydła, bestyi i wielorybów, ze względu na ich postać, wielkość oyczyznę, szczególne przymioty, sposób życia, pożytki lub szkody.—

KURSA NAUK W KLASSACH STARSZYCH

M A T E M A T Y K A

GEOMETRYJA EUKLIDESA.

W K L A S S I E III.

1. Opisawszy przedmiot Geometrii i jéy w krótkości użYTEK przywiodłszy, opowiedzą na czém zależy sposób którego Geometrowie używają do dowodzenia prawd tyczących

się rozległości i różnicę podań w Geometrii opiszą. Przystępują do wyobrażenia linii prostej, kąta, tworzenia się koła jego części i podział. Podania o przystawaniu trójkątów s przystosowaniem do rozwiązania wielu zagadnień. Własność linii równoległych i kątów różnie zwanych z przecięcia dwóch takich przez trzecią wypadłych. Poznawszy jakie Równoległoboki lub Trójkąty równe są co do powierzchni, uczymy się zamieniać figury prostokrésne jedne na drugie niepsując ich powierzchni. Kwadrat z przeciwprostokątnéj trójkąta, i każdy kwadrat z ramienia kąta prostego poznawszy komu się równają, mamy sposób znalezienia kwadratu równego sumie dwóch danych.—

2. Stosunek Równoległoboków prostokątnych i kwadratów wystawionych na liniach prostych i ich odcinkach jakichkolwiek i iluokolwiek, Wążność kwadratów wystawionych z przeciwrostwarto - i ostrokatnéj trójkąta.—

3. Własność kół różnych. Ich położenie, przecinanie się i własność stycznych. Wywodzi się własność kątów, których wierzchołki w różnym są względem koła położeniu.—

W K L A S S I E IV.

4. Dadzą sprawę z xięgi IV obejmującej naukę o sposobach dzielenia koła na równe części. Wpisywania w koło figur foremnych, lub ich opisywaniu kołem i wzajemnie. Z xięgi V. o wielkościach proporcjonalnych. Z xięgi VI. stosunek powierzchni figur płaskich, zawartych linijami prostemi, z sobą, z kołem i jego częściami.—

Uczniowie tej klasy dla ścisłego rozumowania geometrycznego mieli podawane zadania z różnych Autorów które sami rozwiązywali tłumaczeniem się na pismie.

TRY-

TRYGONOMETRYJA PŁASKA

5. Rozwiązanie trójkąta za użyciem proporcji Geometrycznej, a które jest celem Trygonometrii, wciąga nas w potrzebę porównania boków i kątów trójkąta. Lecz ponieważ boki nie będąc proporcjonalne kątom sobie przeciwnym czynią stosunek równy stosunkowi linii trygonometrycznych, przeto poznanie takowych linii i oznaczenie onych wielkości na kąty i łuki koła; które wyrażać mają i wiadomość jakie linije brané w stosunek zamiast kątów czynić go równym stosunkowi boków, stanowią istotę Trygonometrii. Stąd bowiem i rachunek tablic na linii trygonometryczne w trzech podaniach i obrachunek trójkąta w trzech fundamentalnych twierdzeniach wyciąga się. Równoważenie i wymiar wysokości.—

Zastosowanie Trygonometrii do działań na gruncie, mieli okazane w praktyce za pomocą kątomierza (Graphometrum) przy wymiarze wsi Andrusiejów której Mappę okażą.—

KWADROWANIE KOŁA.

6. Obwody wielokątów foremnych w koło lub na kole opisanych są w stosunku promieni tychże kół. Powierzchnia wielokątów foremnych opisanych i wpisanych w koło komu się równa? Stosunek obwodów wielokątów foremnych na kole lub w koło wpisanych może być mniejszy od jakiegokolwiek ilości naznaczonej. Stosunek okręgów kół do swych promieni. Powierzchnia koła jakiemu się trójkątowi równa? Wyprowadzony stosunek Archimedesza 7:22. to jest średnicy do okręgu koła i inne przybliżone ułatwiają rozwiązanie wielu zagadnień.—

GEOMETRYJA BRYŁ.

7. S położenia rozmaitego linii względem płaszczyzn i
<http://rcin.org.pl> względem -

względem innych linii na nich znajdujących się, uczymy się spuszczać lub wynosić prostopadłe do płaszczyzny. A s położenia znowu rozmaitego linii względem linii na odmiennych znajdujących się płaszczyznach, poznamy różne położenia płaszczyzn jednych względem drugich i ich własności. Uwagi względem kąta bryłowego złożonego z płaskich. Przystawianie kątów bryłowych - Złożyć kąt bryłowy ze trzech płaskich. Skład i rodzenie się równoległościanu prostokątnego lub pochyłokątnego. Ich przystawianie. Stosunek ich bryłowości przy równych wymiarach. Równoległościany są równe gdy mają podstawy w stosunku odwrotnym wysokości i nawzajem. Skład, rodzenie się, nazwisko, gatunki Graniastosłupów. Graniastosłupy trójkątne są połowami Równoległościanów: Stąd wszystko im przystosować można, co było o Równoległościanach. Skład, części, nazwiska, gatunki Ostrosłupa. Przecięcie jego równoległe od postawy. Każdy Ostrosłup trójkątny rozdziela się na dwa ostrosłupy trójkątne równe, podobne między sobą, podobne oraz całemu Ostrosłupowi; i na dwa Graniastosłupy równe większe od połowy całego Ostrosłupa. Roskład Graniastosłupa trójkątnego na trzy równe Ostrosłupy, pokaznie, że wszelki Ostrosłup jest $\frac{1}{3}$ Graniastosłupa, jednę z nim wysokości i podstawy: Skład, ós, gatunki Walca. Przecięcie jego równoległe od podstawy. Powierzchnia krzywa Walca prostego i cała komu się równa? Skład, ós, gatunki Ostrokągu. Przecięcie jego przez wierzchołek i podstawę lub równoległe od podstawy czym jest? Powierzchnia krzywa Ostrokągu prostego jakiemu trójkątowi, a Ostrokągu ściętego jakiemu prostokątowi równa się? Powierzchnia kulista. Środek, ós, koło wielkie i małe Kuli. Stosunek powierzchni i bryłowości Kuli do powierzchni i bryłowości Walca na nię opisanego. Bryłowości wycinków, odcinków Kłoca kulistego i ich stosunki. Bryły podobne tak płaskimi jak krzywymi powierzchniami zakończone, mają, powierzchnie swe w stosunku kwadratowym; bryłowości w stosunku sześciennym swoich wymiarów. *Wymiar linii powierzchni i brył.*

GEOMETRYJA PRAKTYCZNA.

8. Użycie stolika w wymiarze rozległości i robienie mapp. Wyznaczenie w żądanych miarach linii w pośrodku nieprzystępny. Rysowanie i robota mapp gruntów rozmaicie położonych a nie bardzo rozległych. Wymiar i proporcjonalne zrysowanie biegu rzeki. Oznaczenie na mappie zakrętów ulic, goścince, drogi. Wyznaczenie odległości od dostępnego do niedostępnego punktu. Wymiar szerokości rzeki. Roboty mappy obszerniejszego placu, lub okolicy miejscami niedostępné lub nieprzebytéy. *Uwagi ogólne:* o zwiedzeniu lub przeyrzeniu okolicy, którey mappę, Jeometra przedsięwberze rysować. *Uwagi szczególne:* względem obrania fundamentalnéy podstawy i utrzymania ciągłej a nieprzerwanéy roboty. Odmiany papieru na stoliku.—

Wiadomości tych doświadczali Uczniowie przy wymiarze wsi Samostrzały, którey mappę okażą,

W K L A S S I E V.

A L G I E B R A.

1. Pierwsze początki myślenia, któremi ludzie przychodzą do wynalazków. Uwagi pokazujące konieczną potrzebę wprowadzenia w rachunek znaków ogólniejszych nad liczby. Sposoby zostawione rozumowi ludzkiemu dochodzenia rzeczy nieznaných. Znaki mnożenia; dzielenia, dodawania, odciągania i równości. Opis zrównania, funkcyi i ich różnicy. Tłómaczy się użycie znaku dodatnego i odjemnego. Opisuie się dodawanie i odciąganie Algebraiczne s kąd wyciągają się prawidła na té działania. Tłómaczy się działanie współ-czynników i sposób obchodzenia się z niemi. Opisuie się mnożenie Algebraiczne, s czego wyciągają się różne prawidła. Znaczenie wykładników.

wykładników. — Prawidło na znaki wyciąga się z opisu mnożenia. — Dzielenie Algebraiczne i reguły mu służące, — Prawidło na znaki w dzieleniu. — Z natury funkcji ułomkowych wypadają prawidła działań w nich zachodzące. Zbiór krótki wyłożonych wyższych początków wracający nas do natury równań. Drogi zwyczajne myślenia stosowne do rozwiązania równań. Spoprzedzających uwag wyciąga się prawidło ogólne na rozwiązanie *równań pierwszego stopnia*. Początki prowadzące do rozwiązania pytań wiele nieznanych rzeczy zamykających. Tłómaczy się stan poznawania, kiedy w pytaniu mniej zachodzi związków niżeli rzeczy nieznanych; skąd się wyciąga natura *pytań nieoznaczonych*. Wyłożenie ogólne początku ilości nieoznaczonych. Z różności pytań wykładają się różne gatunki równań i własności im służące. —

2. Nowy rodzaj równań odkrywa nam różne potęgi w funkcjach i działania im właściwe. Tłómaczy się skład potęgi drugiej i sposób wynoszenia do niej funkcji wielowyrazowych. Wzór ogólny równań i funkcji drugiej potęgi. Skład i własności wyższych jakichkolwiek potęg. Własności i znaczenia funkcji niewymiernych. Rozwiązanie się *równania 2-go stopnia*. Znaczenie i własność pierwiastków *urojonych*. Równanie drugiego stopnia składa się ze dwóch pierwszego stopnia, *Działania funkcji niewymiernych*. Dodawanie i odciąganie. Przywodzenie do jednego znaku pierwiastkowego. Wynoszenie do potęg i wyciąganie pierwiastków. Mnożenie i dzielenie. Tłómaczy się znaczenie ilości *nieskończenie wielkiej i nieskończenie małej* i wyrazu *nieoznaczonego* $\frac{0}{0}$. — Wypadki poprzedzających uwag i prawidła równań 2-go stopnia dalej rozciągnięte. *Uwagi Logiczne* objaśniające sposób myślenia przez rachunek. Wykładają się własności ogólne równań jakiegokolwiek stopnia. Własności współczynników - Własności równań co do znaków. Rozwiązanie równań wyższych stopni zamyka wszystkie równania stopni niższych. Własność ostatniego terminu zamyka sposób na rozwiązanie *równania*. Wyrzucenie terminu jakie-

jakiegokolwiek w zrównaniu. Z własności zrównań wyciąga się dowód wzoru Newtona. Użycie wzoru Newtona rozciągnięte do potęg jakichkolwiek wykładników. Stosowanie wzoru Newtona do wyciągania pierwiastku w potęgach jakichkolwiek. O kombinacjach. O liczbie pierwiastków rzeczywistych i urojonych w zrównaniu. Tłómaczy się potrzeba i sposób oswobodzenia zrównań od znaków pierwiastkowych i od niewymierności. *Sposoby Eliminacji* na zrównania wyższych stopni. Różność zrównań wyklada się z różności wymiaru w terminach. Rozwiązanie zrównań 3-go i 4-go stopnia. Przypadek w którym zrównanie 3-go stopnia nie może być dokładnie rozwiązane. —

3. Główne własności proporcji *Arytmetyczney i Geometryczney*. Postęp Arytmetyczny czyli różnicowy. Summowanie potęg wyrazów postępu różnicowego. O postępach Geometrycznych których summa ma skończoną granicę. Porównanie funkcji Algebraicznych z *przestępnymi*. Wyciągają się zadania zachodząc mogące w teorii szeregów. Sposoby rozbiierania funkcji ułomkowych na szeregi. Własności szeregów zwrotnych. Sposób podany przez Tomassa Simpsona wrócenia szeregów do funkcji redukującej takowy szereg. Sposób poznawania szeregów czyli one są zwrotne. *Opisanie ułomków ciągłych*. Sposoby redukowania ułomków ciągłych do ułomków zwyczajnych. Własności ułomków ciągłych. — Ułomki ciągłe *peryodyczne* uważane być mogą jako pierwiastki zrównań stopnia drugiego. Uwagi nad wykładnikami odmiennymi prowadzą nas do poznania *Logarytmów*. (a)

(a) Rozwiążą zrównania *przestępne* za pomocą Logarytmów. Nakoniec wyciągną zrównania na rachowanie tablic Logarytmowych, które nazywamy *przyrodzonemi* albo *Hiperbolicznemi* (Logarithmi Hiperbolici) które przerobią na *Logarytmy Brygusa* czyli *tablicowe*. —

Nakoniec zakończą *sprawę Historiją Algebry*. —

W tej klasie prócz teorii, dawane były Ucznióm przykłady stosownie do powyższej wyłożonych materyy.

W KLASIE VI.

Początki Geometrii Analityczney zastosowane do linii krzywych i powierzchni drugiego porządku.

1. Co rozumiemy przez przystosowanie *Algebry* do *Geometrii*.— Sposób tłumaczenia Algebraicznym językiem warunków Jeometrycznego pytania oznaczonego.— Wykreślenie Algebraicznych ilości za pomocą linii prostey i koła.— Wykreślenie pierwiastków drugiego stopnia zrównania.— Jak należy postąpić, gdy wyrażenie do wykreślenia podane nie jest jednorodne — O przypadkach, w których zamianę wzorów na liczby przekładać powinniśmy nad Jeometryczne wykreślenie.— Jakim sposobem warunki Jeometrycznych pytań *nieoznaczonych*, wyrazić możemy przez rachunek.— Co to jest zrównanie *linii krzywey*.— Podział przystosowania *Algebry* do *Geometrii* na dwie części: jedną ściągającą się do pytań oznaczonych; drugą do pytań *nieoznaczonych*.— Co zwiemy *odcinkami* a co *przystawami zrównania punktu*.— Wartości odjemne *współ-uszykowanych*, brane bydz powinny w kierunku przeciwnym wartościom dodatnym; inaczey bowiem też same wzory nie mogłyby się stosować do wszystkich punktów płaszczyzny, i sameby tylko obemywały punkta zajęte w jednym i tymże samym kącie przy osi utworzonym.— Tenże związek między znakami ilości odjemnych i położeniem ich względem wspólnego początku, zawsze zachodzi, ile razy wartości ilości odmiennę wyrażać będziemy przez wartości rachowane na jakiegokolwiek linii, poczynając od jednego punktu. Znaczenie Jeometryczne zrównań determinujących, położenie punktu — Jak się wyraża natura i położenie *linii krzywey*, przez zrównanie między *współ-uszykowanemi* do jej punktów należąciami. Uwagi ogólne nad celem i użyciem przerabiania *współuszykowanych*. Sposób ogólny na wykonanie tego przerabiania, —

O Przecięciach Ostrokągu.

2. Zrównanie ostrokągu na podstawie kołowej w którym współuszykowanie środka, położenie osi i kąt w środku są nieoznaczone. Zrównanie na przecięcie ostrokągu, zrobione przez jedną z płaszczyzn współuszykowanych. Ogólna postać zrównania na przecięcia ostrokągu. Charaktery główne, po których się jedne przecięcia rozróżniają od drugich. Jak się modyfikuje zrównanie ogólne na przecięcia ostrokągu, gdy w nie się wprowadzą warunki szczególne przecięcia. Najprostsza postać do której się zrównanie ogólne przychodzi, gdy jedna z linii rodzących ostrokąg jest pionowa do płaszczyzny przecinającej, i przechodzi przez początek współuszykowanych. Z tego położenia ostrokągu wyprowadzają się przez odmianę kąta w środku wszystkie jego przecięcia. —

O E L L I P S I E.

3. Roztrząsanie zrównania ellipsy, i oznaczenie przypadków ogólnych jej biegu. Osi tej linii krzywej. Postać zrównania, gdy się w nie wprowadzą osi. Opisanie średnic i linii równania. Postać zrównania ellipsy, gdy się początek współuszykowanych umieści na końcu osi wielkiej. Stosunek kwadratów przystaw, należących do dwóch jakichkolwiek punktów na ellipsie wziętych. Porównanie przystaw ellipsy z przystawami koła narysowanego na wielkiej albo na małej osi jako na średnicy. Sposób rysowania ellipsy. O ogniskach ellipsy i sposobie ich determinowania. Summa odległości ognisk od jednego punktu ellipsy jest stała i równa osi wielkiej. Właściwości poprzedzające podają drugi sposób rysowania ellipsy. Zrównanie stycznej do ellipsy, gdy punkt dotknięcia jest dany. Linija ta ma jeden tylko punkt wspólny z ellipsą. Sposób bardzo prosty, zasadzony na własności

stości cięciw spełniających, do prowadzenia stycznej przez punkt dany na ellipsie. Co nazywamy średnicami *sprzężonemi*. Wyrażenie na *podstyczną*. Zrównanie na *normalną*. Wyrażenie normalney. Stosunki zachodzące między kierunkami *stycznej*, *normalney* i linii z ognisk do punktu dotknięcia prowadzonych. Na mocy tej własności wykreśla się styczna, gdy punkt dany będzie na ellipsie albo za nią. Przerobienie zrównania ellipsy odniesionej do osi i środka. Postać zrównania tej linii odniesionej do średnic sprzężonych. Nie skończona jest liczba układów współszykowanych, do których zrównanie na ellipsę odniesione zachowuje też samą postać, jaką ma, gdy jest odniesione do osi. Układy te wszystkie nie są pionowe. W ellipsie równoległobok z jakichkolwiek średnic sprzężonych, równy jest prostokątowi na osiach wystawionemu. Summa kwadratów z dwóch średnic sprzężonych, równa jest summie kwadratów z osi. Sposób bardzo prosty na wyftawienie dwóch średnic sprzężonych, zawierających między sobą kąt dany. Sposób prosty na poprowadzenie stycznej do ellipsy, gdy wiadomy jest jej środek.—

O P A R A B O L I.

4. Zrównanie na parabolę; determinowanie ogólnych przypadków jej biegu. Cecha analityczna punktów znajdujących się za parabolą lub wewnątrz tej linii. Sposoby rysowania paraboli z jej zrównania. Parabola jest ellipsą, w której oś wielka stała się nieskończoną: albo co na toż samo wychodzi; parabola jest granicą wszystkich ellips, w których odległość ogniska od wierzchołku statecznie taż sama zostaje. O *kierownicy* i jej położeniu. Sposób rysowania paraboli, gdy linija równania jest znana. Drugi sposób rysowania części paraboli ruchem ciągłym. O *linii równania*. Zrównanie *stycznej* poprowadzonej przez punkt dany na paraboli. *Podstyczna*

styczna równa jest podwójnemu odcinkowi. Zrównanie na normalną w paraboli. Podnormalna w niej jest stała i równa połowie linii zrównania. W paraboli kąt utworzony przez styczną i linią prostą z ogniska do punktu dotknięcia poprowadzoną, jest równy kątowi przez tęż styczną z osią utworzonemu. Sposób stąd wynikający na prowadzenie stycznej do paraboli przez punkt wzięty na niej, albo za tą linią krzywą. Szukają się układy współuszykowanych ukośnych, do którychby zrównanie na parabolę odniesione, też samę zachowało postać, jaką ma, gdy jest odniesione do osi. Wszystkie średnice są równoległe osi paraboli. W paraboli linia zrównania jakiegokolwiek średnicy, jest równa poczwórney odległości ogniska od początku tej średnicy. Znając linią zrównania jakiegokolwiek średnicy i pochyłość współuszykowanych, wyrysować parabolę. Zrównanie stycznej do paraboli odniesioney do jej średnic, jest tej samey postaci, jaką ma, gdy parabola odniesiona jest do osi. Podstyczna wzięta na średnicy jest także równa podwójnemu odpowiadającemu odcinkowi —

O HYPERBOLI.

5. Zrównanie Hyperboli i ogólne przypadki jej biegu. Osi hyperboli i postać jej zrównania, gdy się w nie wprowadzą osi. Podobieństwo zachodzące między zrównaniami elipsy i hyperboli. Podobieństwo to w tém zachodzi, że zrównanie tych dwóch linii, jedno odmienia się na drugie, robiąc oś elipsy urojoną. O hyperboli równoramiennej. Hyperbolą równoramienną jest ta, w której obie osi są równe. Ta hyperbola tém jest między innymi hyperbolami, czém jest koło między ellipsami. Zrównanie hyperboli odniesioney do jej osi i początku w jej wierzchołku umieszczonego. Przerabianie zrównania hyperboli, gdy rachować będziemy odcinki na drugiej jej osi. Opisanie i wynalezienie ognisk. Różnica.

żnica *promieni wodzących* z ognisk do jakiegokolwiek punktu hyperboli poprowadzonych, jest stała i równa osi wielkiej. Wykreślenie ognisk. Wykreślenie hyperboli przez punkta: albo wykreślenie jakieykolwiek jej części ruchem ciągłym. Zrównanie *stycznej i normalnej* hyperboli, gdy punkt dotknięcia jest dany. Styczne u końców osi pierwszej są równoległe przystawóm. Wyrażenie *podstycznej i podnormalnej*. — Wzór na prowadzenie stycznej do hyperboli przez punkt za nią dany. O *ledwo-niestycznych*. Ich wykreślenie. Gdy ellipsa i hyperbola będą zrysowane na jednych osiach, wówczas *średnice sprzężone* równe w pierwszej linii krzywey przedłużone stają się *ledwo-niestycznemi* drugiej. W hyperboli *równoramiennej* ledwo-niestyczne są nawzajem do siebie prostopadłe. *Ledwo-niestyczne* są granicą wszystkich stycznych. Stosunek między kierunkami stycznej, *normalnej* i linii z ognisk do punktu dotknięcia poprowadzonych. Sposób stąd wypadający na wyprowadzenie stycznej do hyperboli przez punkt na niej albo za nią dany. Zrównanie hyperboli odniesionej do jej *średnic sprzężonych*. Kwadraty przystaw należących do końców średnic sprzężonych mają się do siebie tak, jak się mają mnogości z odległości spodka tych przystaw do wierzchołka hyperboli. Różnica kwadratów ze średnic sprzężonych, jest zawsze równa różnicy kwadratów na osiach wystawionych. Każda para średnic sprzężonych w hyperboli równoramiennej, jest równa sobie. Jedna tylko hyperbola równoramienna ma średnice sprzężone równe. Rownołębok zrysowany na średnicach sprzężonych równy jest co do powierzchni prostokątowi na osiach wystawionemu. Te własności wyprowadzają się z podobnych własności ellipsy, zakładając, że oś druga w ellipsie jest urojona. Zrównanie stycznej do hyperboli, odniesionej do jej średnic sprzężonych. Wnioski wypadające w hyperboli są podobne tym, któreśmy w ellipsie widzieli. Przerobić tak zrównanie hyperboli odniesionej do swych osi i do środka, żeby znikły kwadraty z ilości odmiennych. Nowe w ten czas współuszykowane rachują się

na ledwo-niestycznych. Ich mnogość jest równa ilości stałej. *O potęgze hyperboli.* Ledwo-niestyczne są jedyne tylko takich osi współuszykowanych, że do nich odniesione zrównanie hyperboli, pod taką się postacią pokazuje. Równoległobok zrysowany ze współuszykowanych do jakiegokolwiek punktu należących, jest zawsze równy co do powierzchni równoległobokowi ze współuszykowanych wierzchołka hyperboli. Zrównanie styczney w hyperboli odniesioney do ledwo-niestycznych — *Wartość podstyczney.* Wykreślenie styczney. Jeżeli z jakiegokolwiek punktu na hyperboli wziętego, poprowadzimy jakąkolwiek linią prostą wspierającą się w ledwo-niestyczne, wówczas części tej linii przez hyperbolę i ledwo-niestyczne oznaczone, są równe sobie. Sposób stąd wypadający na rysowanie hyperboli, gdy wiadome będą jej ledwo-niestyczne i punkt na niej.—

O linii muszlowéy (conchois.)

6. Nakreślenie linii muszlowey (conchois). Ledwo-niestyczne linii muszlowey. Zrównanie iey. Sposób kreślenia linii muszlowey przez *Nikomedesa*. Zastosowanie linii muszlowey do troydzielenia kąta prostokreślnego i dwómnożenia sześciaru.—

O Cyssoidzie - Dycklesa.

7. Nakreślenie tej linii krzywey. Punkt odbicia (rebroussement) i Ledwo-niestyczna Cyssoidy. Rozwiązanie za pomocą tej linii krzywey dwómnożenia sześciaru przez *Papusa*. Sposób kreślenia Cyssoidy przez *Newtona*.—

O linii krzywéy kołowéy (Cyclois.)

8. Powstaje Cykloida z koła toczącego się po linii prostej, na którą się jego obwód rozwija i z punktu na średnicy obranego, który kreśli obwód Cykloidy. Jeżeli na

srzednicy przeciagnionéy koła, weźmiemy punkt za kołem, na obwodzie, lub wewnątrz koła; w pierwszym razie wypadnie Cykloida podłużna (*cyclois oblonga*) w drugim cykloida zwyczajna, w trzecim cykloida skrócona (*cyclois curtata*). Te wszystkie Cykloidy są linijami tego samego gatunku. Jeżeli koło toczy się po obwodzie drugiego koła, lub drugiey linii krzywéy, powstaia Cykloidy zwané *Epicykloidami*. Oś i wierzchołek Cykloidy. Zrównanie téy linii krzywéy. Używanie Cykloidy przez *Hughensa* do wahadeł zegarów, znané w Mechanice pod nazwiskiem linii *równotrwałego spadku* (*C. Tautochrone*).

9. Nakoniec opiszą liniie krzywé zawisłe od *Logarytmów*. Tutzież okażą niektóre własności linii krzywych zwanych *Kwadratrix Dynostratesa*— *Slimakowa Archimedes*— *Logarytmiczne*. (*C. Logarithmica*) i t. d.

10. Dano rys krótki Geometrii Wykréslnéy— *Geometrie Perspective*.

L O G I K A.

O Władzy czulości (*sensibilitas*) i działaniach duszy przy niéy. O wyobrazni i działaniach duszy przy niéy. O sądzie domyslnym (*judicium suppositionis*). (2.) Rozbiór czucia i myśli (*analysis*) (1.) Towarzystwo (*societas*) i działania duszy przy niém. Zbiór wyobrażeń (*Synthesis*). Przypomnienie i rozszerzenie wiadomości o władzach, działaniach i wyobrażeniach. Układ wyobrażeń i wyrazów. Wyrazy odpowiadające wyobrażenióm i ich względów. O działaniach władzy zwanéy wola (*voluntas*). Kształty rozumowania (*argumentationes*) i przygotowanie do rozumowania. Rozumowanie właściwé (*sylogismus*). Ciąg dalszy skrócenia rozumowania właściwego czyli sylogizmu. Porządek czyli sposób dłuższych rozumowań (*methodus*). Porównanie sposobów rozbiorowego i zbiorowego. Rozumowanie zwané przekładaniem albo przerabianiem (*tra-*
duc-

ductio). Różne zbliżenia do prawdy. Przystosowanie do różnych nauk i ich podział. Wiadomości zmysłowe. Wiadomości domysłowe. Wiadomości cudze. Wiadomości umysłowe (abstractae). Wiadomości mieszane. Błędy najszkodliwsze i najszybsze w rozumowaniu i sposoby zaradzenia. Korzystanie z wiadomości drugich.

Uczniowie téj Klasy przy wykładzie Logiki mieli podawane materyie do tłumaczenia się na piśmie.

F I Z Y K A.

w K L A S S I E I V.

Fizyka Ogólna.

Wstęp. Przedmiot Fizyki. Jéy różnica od innych nauk przyrodzenia i podział. Własności ciał ogólné.

Wyobrażenie rozciągłości; względy pod jakeimi Geometra i Fizyk uważają tę ciał własność. Dowody za *dziurkowatością* w ciałach wziętych w każdym z *tych* wydziałów przyrodzenia, w jakimkolwiek bądź stanie skupienia onych.

Definicija *nieprzenikliwości* i dowody za nią na ciałach zsiadłych, ciekłych i gazowych, jakim jest i atmosferyczne powietrze. Wynalazek dzwonu Nurków. *Podzielność* ciał. Zdanie *Newtona* o granicach téj własności. Wyobrażenie *bezwładności* ciał i ich *ruchości*. *Sprężystość* ciał uważana w każdym ich stanie skupienia. Definicija *ciągłości*.

Attrakcyja czyli siła przyciągania. Wykład *Attrakcji* fizycznój, chemicznój czyli *powinnowactwa*, siły *przylegania* i ciężkości. Różnica między ciężkością a ciężarem. Dowody, iż ciężkość nie jest proporcjonalną *massie*. Wiadomość o nowych miarach i wagach.

MECHA-

M E C H A N I K A.

Przedmiot Mechaniki. Opisanie ruchu, prędkości. Stosunek dróg, prędkości i czasów. Definicja siły, układu ciał, sił i równowagi. Podział Mechaniki i fundamentalné jéy zasady, wpierające się na prawach bezwładności, składanego ruchu i równowagi ciał.

Statyka ciał stałych.

Równowaga ciał stałych, czyli pierwsze zasady Statyki. Szrodek ciężkości i sposoby jego wyznaczenia. Równowaga sił w machinach. Opisanie machin prostych i składanych jakimi są: *Drążek, Blok, Polispat, Szala zwyczajna i Rzymska, Kołowrót, Winda, Koła zębate, Lewar czyli Kafar, Płaszczyzna pochyła, Szruba zwyczajna, nieustająca, Archimedesa, Klin. Stósunek w nich siły do ciężaru.*

Dynamika ciał stałych.

Spadanie ciał wolne, w' szczególności bieg jednostajnie przyspieszony lub opóźniony po linii pionowéy -- Po płaszczyźnie pochyłéy -- Bieg rzutu. Bieg ciał za posrzednictwem sił szrodkowych. Uderzenie się ciał i prawa biegu, podług których udziela się i przechodzi od jednych ciał do drugich w uderzeniu się ich prostém. Uderzanie się pochyłé. Opór tarcia.

Statyka ciał ciekłych czyli Hydrostatyka.

Różnica ciał płynnych od stałych. Prawa parcia rozcięków i równowazenia ich w naczyniach udział z sobą mających. Sposoby wyznaczenia gatunkowych ciężarów. Skład i użycie Cieczomierzów.

Dynamika ciał ciekłych czyli Hydraulika.

Ruchy rozcięków czyli pierwsze zasady *Hydrauliki*. Doświadczenia Hydrauliczne służące do stwierdzenia teoryi poprzedzającej-- Wpływ sił, różnych od ciężkości, na biegi hydrauliczne. Ruch ciał stałych w rozciękach.

JEOGRAFIIA ASTRONOMICZNA.

Opisanie świata powszechnego. Granice zmysłu widzenia. Narzędzia wspierające oko nasze do widzenia rzeczy odległych. Podział ciał niebieskich. Wykład całego świata słonecznego. Opisanie własności koła, Ellipsy-- Paraboli. Bieg planet i komet około słońca i jego prawa. Bieg wirowy ciał i jego skutki. Przyczyny fizyczne biegów w ciałach niebieskich. Figura ziemi. Poziom i jego własności. Bieg dzienny jest skutkiem obrotu ziemi około swej osi. Równik i jego własności. Szerokość Jeograficzna. Południk i jego własności. Długość jeograficzna miejsc ziemskich. Różny widok biegu dziennego ziemi. Podział Nieba, jego potrzeba i użycie. Ekliptyka i położenie na niej Słońca. Koła wrębnne, Zwrotniki, pochyłość Ekliptyki, koła biegunowe. Bieg ziemi po Ekliptyce. Uwaga względem światła i ciepła w biegu rocznym ziemi. Położenie ziemi względem słońca przez cztery pory roku i bieg iey. Mieszkańcy między Zwrotnikami, mają dwa razy na rok słońce w swoich wierzchołkach. Długość roku, cofanie się punktów równonocnych. Ruszenie ze swych miejsc znaków Zwierzynicowych. Nierówna długość pór roku. Podział ziemi na pasy i na strefy czyli klimata.

Z O O L O G I J A.

O Ptakach. Ogólne własności ptaków i podział onych
na

na rzędy i rodzaje.— Szczególne przymioty, sposób życia, pożytki lub szkody znakomitszych gatunków zwierząt téy Klasy.

O Płazach. Różnica płazów od innych zwierząt czerwono-krwistych. Skład— mieszkanie— pokarm— tępość zmysłów użytki i szkody. Podział— Opisanie szczegółowe niektórych znaczniejszych gatunków.

O rybach. Wiadomości o rybach w powszechności. Podział jch na rzędy i rodzaje. Szczególne własności znaczniejszych gatunków.

O owadach. Zaftanowienie się wszczęgólności nad ich przyrodzeniem i przemiany, którym ulegać muszą nim się zamieniają w doskonale owady. Podział ich na rzędy i rodzaje. Wyszczęgólnienie znaczniejszych gatunków.

O robakach. Różnica robaków od poprzedzających zwierząt: wiadomość ogólna o ich przyrodzeniu. Podział téy Klasy na rzędy i rodzaje. Opisanie własności i przymiotów znakomitszych w nich gatunków. *Uczniowie téy Klasy podług podanego im sposobu dterminowali rozmaite gatunki owadów:*

W K L A S S I E V.

Fizyka Szczególna.

Cieplik. Definicija Cieplika. Jego odbijanie się i doświadczenia na to *Saussura* i *Picteta*. Równoważenie się jego z Atrakcją. Różne stany skupienia. Równowaga Cieplika. Sposobność ciał do przyięcia Cieplika. Cieplik promienisty; utaiony, jego ilość, i sposób wydobycia. Sposobność kiedy się odmieńnia. Przewodniki złe i dobre. Cieplik gatunkowy. *Cieplikomierz.* Odmiana stanów skupienia. Wpływ zewnętrzny ciśnienia na siłę rozszerzającą Cieplika. Rozszerzania się różnych ciał zsiadłych. *Pyrometra* czyli *ogniomierz.* Skład i warunki doskonałości *Cieplikomierza.*

Woda. Własności wody w trojakim stanie skupienia. Rozkład jéy i skład. Machiny parne.

Powietrze. Ogólne wyobrażenie tego płynu. Ciężkość i sprężyłość powietrza, i od nich zależące skutki. Skład Machiny Pneumatycznéy. Ciężkomierz. Prawo podług którego zachowuje się gęstość powietrza w miarę siły uciskającej. Fontanny. Pompy rozmaitego składu. Sposoby mierzenia gór za pomocą Ciężkomierza. Skutki Ciepłika w powietrzu. Rozpuszczanie się w nim wody.

Nauka o *Wilgociomierstwie.* Własność i odmiany powietrza z wodą złączonego. Przelewanie się wody do Atmosfery. Nauka o *Meteorach.* Początek rzódół i rzek. Balony. Dźwięk w trojakim uważany względzie.

Elektryczność. Piérwsze Elektryczności odkrycia i treść historyczna wzrostu iéy fénoménów. Skład Machiny Elektrycznéy i ogólne fenomena Elektryczności. Elektryczności przeciwné. Fenomena elektryczne wciemności i rozrzedzonym powietrzu. Teorye *Franklina* i *Symmora.* Szalka elektryczna *Kulomba.* Odległość wystrzałowa. Obręb działania. Elektryczność zgromadzona. Skład i teorya butelki *Leydeyskiéy.* Opis i skutki bateryi elektrycznéy. Elektrofor— Zgęściciel— Wzbudzanie elektryczności innymi od tarcia sposobami.

Galwanizm. Początek Elektryczności galwanicznéy i jéy teorya podana przez *Galwaniego.* Elektryzowanie się ciał przez zetknięcie. Skutki i teorya stosu *Wolty.* Jstoty mogące służyć do złożenia stosu. Stos roślinny i zwierzęcy.

Magnetyzm. Własności ogólné *Magnesu.* Związki *Magnesu* z niemagnesowaném żelazem. Własności *Magnesu* uważanego osobno. Owzajemném działaniu *Magnesów.* Udzielanie *Magnetyzmu.* Rozdział *Magnetyzmu* i obręb magnetycznego działania. Jgły zboczenia i pochyłości. *Magnetyzm Ziemski.* Wzbudzanie naturalnego *Magnetyzmu.*

Światło. Mniemanie o naturze światła i jego rozchodzeniu się. Prędkość. Prawa światła wprost idącego. Cień. Prawa odbijania się światła, i wykład fénoménów widzenia w zwier-

ciadłach płaskich, wklęsłych, wypukłych, walcowych, osłokręgowych. Prawo łamania się światła ze względu na gęstość i palność środków łamiących. Narzędzia optyczne.

z *Geografii Astronomicznej* o *Porach rocznych.*

Dochodzenie temperatury średniej krajów ziemskich; cel i zamiar obserwacji Meteorologicznych. Przyczyny wpływające w temperaturę miejsc ziemskich, jedne pochodzą z położenia geograficznego, drugie ze stanu i położenia fizycznego krajów. Temperatura różnych punktów Ziemi, mając wzgląd na samo tylko położenie geograficzne kraju. O ciepłe włonie ziemi zawartém; o ogrzewaniu Atmosfery przez Ziemię. Różne ogrzewanie się powietrza, ładu i wody i skutki stąd wynikające. Opisanie pór roku, ich podział i rozłożenie na całej ziemi. O deszczach peryodycznych, i ich miejscach i epokach; o krajach w których deszcze nie padają. O Peryodycznych wylewach rzek. Wpływ wiatrów na temperaturę pór roku i teorya nadzwyczajnego zimna.

B O T A N I K A.

Fizyologija roślin. Zamiar Fizyologii. Naczynia roślinne. Soki roślin i ich krążenie. Opisanie szczegółowe wszystkich części nieodbitcie do składu roślin i zachowania onych służące. Rozwijanie się zarodków. Wschodzenie roślin— Jch wzrost. Teorya szczepienia, oczkowania i t. d. Pożywność roślin. Farby ich i wonie. Zapłodnienie roślin. Doyrzewanie owoców. Płodność roślin i jch ruchy. Gatunki chorób i sposoby ich leczenia.

Nauka wyrazów. Opisanie części roślin co do ich składu, postaci, położenia, kierunku, osady, trwałości i t. d. Układ roślin. Warunki jego doskonałości. Układ Linneusza.

Uczniowie téy Klasy podług zasad im podanych, determinowali rozmaite gatunki roślin, a z zasuszonych układali Zielniki.

W K L A S S I E VI. C H E M I J A O G Ó L N A.

Związek materyi dwoiaki. Opisanie ciał prostych. Sposoby łączenia ciał i onych rozkład. Zamiar Chémii. Powinowactwo między ciałami nierówne. Nasycenie Chemiczne. Stosunki chemiczne. Wyrazy jednoznaczne. Siły pomagające kombinacyom. Siły spoczynkowe. Powinowactwa wyboru. Przypadki zupełnych rozkładów. Roboty i narzędzia chemiczne. Działania chemiczne jakimi są, Maceratio, Calcinatio, fusio, reductio, detonatio, decrepitatio, fulminatio, sublimatio, evaporatio, distillatio, rectificatio, concentratio, digestio, infusio, decoctio, lixivatio, edulcoratio i inne. Ciała proste w dzisiejszym stanie nauki. Ciała promieniste. Własności światła i wpływ onego na związki Chemiczne. Ciepłik, jego własności i skutki. Elektryczność. Rozpuszczenie, podział jego i prawa rozpuszczenia prostego. KrySTALLIZACYJA. Kombinacye wogólności uważane. Różnice onych od rozpuszczenia. Przyczyna dla której tłumaczenia nasze fenomenów kombinacyi są niedostateczne. Gaz kwasorodny, jego nazwiska, sposoby otrzymywania, własności i światło w składzie jego. Natura i rozbiór wody. Gaz wodorodny, jego własności, sposoby otrzymania. Powietrze huczące— Harmonika chemiczna. Kwaszenie ciał, rozbiór i natura powietrza. Obfitość kwasorodu. Niedokwasy, wodniki, podkwasy, Stosunki pierwiastków wody i t. d.

Solirod. Kwas wodosolny i solny. Solniki. Sposoby poymowania przyrodzenia Chloryny i kwasu wodosolnego.

Jodyna. Kwasy jodowy i wode-jodowy. Sposoby dobywania jodu.

Gaz

nych pisarzy i dzisiejszego teatru. Porównanie traików greckich i w czém mamy ich naśladować?

Stosunek prawideł dramatycznych poezji czynili w rozbiórach Traiedyy wyiętych z Autorów Francuzkich.

O K o m e d y i.

Podział Poematu komicznego. Zawisłość sprawy od charakterów. Podział szydnoœci, jéy użycie. O Komedyi Greckiej, - Łaciñskiej, - Francuzkiej. Pisarze Polscy.

Wzory podane, uczniowie wczynionym rozbiórze stosowali do podanych prawideł.

O Więrszu Bohatyrskim.

Okręœlenie. O Przymiotach działania - O iedności działania - O ustępiach - O celu jego moralnym i osobach - Styl i podział Epopei - O Homerze - Rozbiór Jliady z krytycznym wyszczególnieniem - Rys ogólny Odyssei - O Wirgilim. Wzmianka o Syliuszu Italiku, Stacyuszu, Klaudyanie, Lukanie. Wykład ogólny Jeruzalem wyzwoloney Tassa. Raju utraconego Miliona - Henryady Woltera z uwagami na té dzieła. O innych pisarzach Epopei. —

Oprócz przykładów oyczystych które czytaiąc stosowano do uwag poprzedniczych tłumaczono następujące.

W Z O R Y.

Z *Marcyalisza*: Epigrammatów sześć.

Z *Fedra*: Xięga piérwsza bajek.

Z *Owidiusza*: Elegija III. z xięgi piérwszég.

Z *Wirgilego*: Ekloga piérwsza — z *Encidy* xięgi I.
więrszów 213.

lu przenośnym i opostaciach słownych. O postaciach zwanych (Tropi) O różnych rodzajach stylu i o postaciach myślowych. O stylu prostym i postaciach odpowiadających dowodzeniu. O stylu umiarkowanym i postaciach służących ku ozdobie. Wyobrażenie górnosci właściwej i ięj podział. Na czém zawisł styl górny? Wady jemu przeciwné. O wymowie właściwie zwanéy i nabytéy przez naukę. O różnych rodzajach Wymowy: prostym, ozdobnym i górnym. Dowody i Szrodki wewnętrzne i zewnętrzne. Osnowa mowy. Wstęp i jego wzory. Opowiadanie; wzór z Cycerona za Milonem. Dowodzenie wzór z Cycerona za M. Marcellem. Odwód. Domówienie; wzór za Milonem. O wysłowien u. O trzech rodzajach Wymowy: pochwalnym, (Demonstrativum) radnym (Deliberativum) sądowym, (Judicarium). Historia pisarzy tych rodzajów tak w starożytności jako i u Polaków.

Przykłady były odczytywane i rozbierane, naprzód oyczyste, które celniejsze powiedzą z pamięci, potem podług wyłożonych uwag wytłumaczono ucznióm.

W Z O R Y.

Z *Liwiusza*: Odpadnienie Kampańczyków.

Z *Salustiusza*: Obraz Katyliny. ;Porównanie Cezara'z Kantonem.

Z *Florusa*: Spisek Katyliny.

Z *Justynusa*: Prawa Likurga. Porównanie Filippa z Alexandrem.

Z *Krcyusza*: Ufność Alexandra wlekarzu Filippie.

Z *Cycerona*: Mowa pod tytułem *Divinatio in Q. Coeciliium*. i t. d.

Pisali listy; historyczne powieści i Mowy naśladowując wzory do tego wskazane: tudzież mowy, opisy i wymyki łacińskie z Autorów Klassycznych na polski język przekładali.

POE-

P O E Z Y J A.
w K L A S S I E V.

O Poezyi w powszechności.

Na czém się zasadza byź poeta. Zasady wynaydowania i malowania.

O Epigrammatach.

Okręślenie Epigrammatów. Przedmiot ich i prawidła. Pisarze starożytni i nowożytni.

O B a y k a c h.

Początek przypowieści czyli Bajek. Okręślenie ich i przymioty. Uwagi nad celem sprawą, i czynnikami Bayki. Pisarze Rzymscy, Greccy i Polscy. Wzory oyczyste.

O Poezyi Pastérskiéy.

Okręślenie Sielanek. Znaczenie Eklog i Jdyll. Obyczaje i charakter pastérzów. Styl sielskiéy Poezyi. O Pisarzach.

O E l e g i j a c h.

Piętno Elegiy. Przymioty ich. Ozdoby im służące i prawidła. Któ jé pisał, w starożytności i w oyczynie.

O Poezyi Lirycznéy.

Początek jéy, kształt, okręślenie, przedmiot i podział. O-

tonie. *Okres III. wiek* słoty litteratury rzymskiej -- Przy-
 czyny postępu języka rzymskiego -- Poezya Dramatyczna - Tra-
 jedyja -- Komedyja -- Dla czego Terencyusz i Plaut nie miał
 naśladowców? O Deklamacyi u Rzymian. Sławni udawcy
 Rzymscy Ezop i Roscyusz -- O Pantominach u Rzymian, Więsz
 bohaterki czyli Epopeja -- Wirgili; rozbiór Eneidy i jęj po-
 równanie z Iliadą -- Jnni pisarze poematów -- Więsz pra-
 widłowy czyli Dydaktyczny -- O Lukrecyuszu -- O Wirgilim.
 Rozbiór dzieł obu tych pisarzów. Dzieło dni rocznych Owi-
 diusza. Sztuka rymotwórcza Horacego -- Satyra -- Poezya li-
 ryczna -- Pisarze jęj. Pisarze celnieysi Elegii -- Porównanie
 Propercyusza, Tybulla i Owidiusza -- Więsz pałterski czyli
 Bukoliki -- Uwagi nad tém i pisarze -- Epigrammata byli
 pisane w tym okresie? Dzieje czyli Historya -- O Cesarze --
 Korneliuszu Neposie -- Salustiuszu -- Liwiuszu i t. d.

Uwagi nad ich działami. Wymowa -- O Hortensiuszu --
 Cynceronie -- Porównanie jego z Demostenem. Zdanie o nich
 Fenelona i la Harpe. O listach jego -- Mowach -- Pismach
 Filozoficznych i t. d.

Uderzające wymki z Autorów celnieyszych, w celn obe-
 znania się z ich sposobem pisania, tłumaczyli: szczególnie.

Z Cyncerona: Wstęp mowy za Rościnszem -- Wykład
 sumnienia -- Opis życia wieyskiego -- Mowę całą, za Archia-
 szem i t. d.

Z Liwiusza: Bayka Meneniusza Agryppy -- O dziełach
 Nummy Pompiliusza -- Mowę K. Kapitolina.

Z Wirgilego: Eneidy Xięę IV.

Z Horacego: Z Xięgi I. Oda IX. -- XXXIV. -- Z Xię-
 gi II. Oda III. -- XVI. -- Z Xięgi III. Oda III. -- z Xięgi IV.
 Oda VII. -- z Epodon Oda II. -- List cały o Sztuce rymo-
 twórczý do Pizonów.

Przeczytaję tłumaczenia łacińskich Autorów więszem i
 niewięszaną mową, i własné roboty.

PRA-

Gaz Saletrorodaj. Sposoby jego dobywania, własności; kombinacye z kwasorodem, solirodem; jodyną. Stosunki onych Kombinacyy; posoby onych tworzenia lub dobywania. Mniemanie *Berzeliusa* o naturze saletrorodu.

Siarka, jey związki z kwasorodem, solirodem i wodorodem.

Węgiel, Dyament. Kwas węglowy i jego niedokwas.—
Kwas solno-węglowy. Związki jego z wodorodem i kwasorodem łącznie. Siarka *Lampadiusa*. Fosfor i jego kombinacye. Bor i Fluor i ich kombinacye.

Kwas Saletrosolny.

Metalle w ogólności, ich podział i własności niektórych szczególne, z opisaniem związków, jakie one tworzą z innemi ciałami.

Chemija organiczna.

Ustanowienie ogólnych zasad.

Chemija roślinna Ogólne wyobrażenie roślin i pierwsze epoki Chemii roślinnéy. Pokarmy roślinne. Psucie roślin przez kwasoród i ogień. Oleje. Kamfora. Wosk. Żywice. Gumy. Krochmal. Cukier. Pierwiastek ekstraktowy. Pierwiastek gorzki. Garbnik. Pierwiastek Chinowy. Galareta i białko. Klayster. Guma sprężysta. Pierwiastki roślinne krystaliczne. Włókno roślinné. Popioły roślinné. Kwasy roślinne. Fermentacya. Fermentacya winna. Wódka i wyskók. Etery. Fermentacya octowa. Fermentacya gnila.

W Y M O W A.

w K L A S S I E IV.

O Stylu w powszechności; podział jego na cięty i okrągły: jakięć który odpowiadamateryi? Przymioty stylu, jasność i stosowność. Na czém oné zawisły? Przywary stylu; ciemność w wyrażeniach, ciemność w myśli. Przysada w stylu. O sty-

E

lu

Z *Horacego*: z Xiegi I. Oda I. z Xiegi II. Oda X - XIV. z Xiegi IV. Oda IX. Satyrę II. z Xiegi II. List II. z Xiegi I.

Oprócz przekładów z oyczystego na łaciński język, tłumaczyli różne miejsca z Autorów Łacińskich, naśladowali niektóre pieśni Kochanowskiego i z wybranych miejsc poetyckich wytłumaczonych prozą układali wrymy. Opisy i mowy historyczne pisali.

LITTERATURA.

W K L A S S I E VI.

Historia Litteraria Graecorum.

Distributio historiae litterariae Graecorum in tres aetates. Praemissae rationes, de ejus necessitate. De origine linguae Graecae. De ejus subsidiis seu fontibus. De cultura Graecorum, quae a carmine initia sumpsit. De summa Vatum vel Poetarum antiquissimorum apud Graecos auctoritate et de causis hujus auctoritatis. De Vatribus antiquissimis. De reliquiis carminum Eumolpi — Philammonis — Thamyris — Lini — Amphionis — Orphei & Musæi. *Ætas prima* ab Homero usque ad Pindarum. Sedes artium & litterarum. De Homero, de ejus patria & tempore, quo vixisse fertur. Ad nostram ætatem, quæ ejus scripta pervenerunt? *Recensio* Homeri operum. De poetis Cyclicis & de carminibus Cypriis. De Hesiodo cum recensione ejus operum. De reliquis poetis epicis. Fabulæ Græcæ. De Æsopo — Poesis Philosophica & recensio auctorum eorumque operum. Poetæ Lyrici — Simonides — Anacreon — Pindarus et alii multi. Indigabuntur denique cantus Elegiaci et Scolia seu carmina convivalia. *Ætas*

se-

secunda splendissimorum ingeniorum ferax, summos tulit poetas, oratores, historicos, atque philosophos— Ubinam studia hæc vigeabant et ob quas causas? Historici vetustissimi Græcorum Herodotus— Thucidides— Xenophon et alii multi— Philosophi celeberrimi vigentes hoc temporis intervallo— De Tragediæ primordiis— Thespis— Æschylus— Sophocle— Euripides— Recensiones eorum operum— De comœdiæ originibus. De comœdia vetere, media, nova et præstantissimis earum auctoribus— Satyrica dramata— Mimi Græcorum— E Sophistarum ac philosophorum disciplina qui prodierunt oratores? In tanta oratorum copia eminent Demosthenes— De seminis et initiis severiorum disciplinarum. Magna in crementa Medicinæ et historiæ naturalis— Matheseos, imprimis Arithmetices, Geometriæ et Astronomiæ primordia. Quinam Philosophi Geografiæ, mathematicæ et physicæ fundamenta jecerunt. Deinde subjuncta fuit notitia de artibus, nec non enarratæ aliæ disciplinæ quæ maxime flourerent Athenis.

Litteratura Rzymska.

Podział litteratury Rzymskiéy na okresy. *Okresu pierwszego* litterackie zabytki. *W okresie drugim* początek usiłowań Rzymian w wynotwórstwie i naukach. Poczyna Dramatyczna Traiedya -- Komedyja -- Pisarze celnieysi -- Uwagi nad komedyjami Plauta i Terencyusza -- Różnica komedyj łacińskich od greckich -- Czyli można uważać komedye łacińskie za oryginalne? Jak o tych dwóch ostatnich komikach sądziła Harpe? Wiersh Bohaterski i jego pisarze. Poczatek Satyry Rzymskiej -- O Epigrammatach. Czy pisano dzieje *w drugim okresie*. Poczatek Wymowy i którzy byli znakomici mowcy. Oznajomienie się Rzymian z filozofiją grecką. Którzy sprzyjali stoickiéy filozofii? Akademicy -- Prawodawstwo -- Grammatyka i wykład tego wyrazu. Gospodarstwo wiejskie. O Ka-

braz lirycznego poety. Śmiałość w zaczęciach. Przeloty i Zbożenia. Pisarze Greccy, Łacińscy i Nowożytni. Wzory Polskie.

O Satyrach.

Piętno, cel i styl Satyr. Przymioty i przywary. Jaka była Satyra u Greków? Jakié zmiany doznała u Rzymian i jacy byli dawni pisarze i nowożytni?

O Wierszu Prawidłowym.

Cel prawidłowego poematu. Jaki porządek i tryb w nim jest konieczny? Piękność wysłowienia jest drugim prawidłém tego rodzaju poematu i na czém ona zawisa? Przykłady odpowiednie prawidłóm. Starożytni pisarze i nowożytni.

O Poezyi Dramatycznój.

Znaczenie wyrazu *Drama*. Jaka różnica zachodzi między działaniem Bohaterskiém a Traiczném. O Przymiotach działania. Na czém zależy podobność do prawdy? Jedność działania, miejsca i czasu. Jak się ma odbywać działanie we wzglę dzie scen i aktów. Utrzymanie charakterów. Rozmaitość ich. Uwaga na stan, wiek, obyczaje narodów. Odmiana Charakterów. Wydanie namiętności podług natury. Uwagi względem rozmów.

O Trajedyi.

Okréslenie jéy. Działanie bohaterskie i traiczne. Jakié do niego mają być wprowadzone osoby. Jakié ma być rozwiązanie? O stylu— O celn moralnym Traiedyi. Powszechné wyobrażenie starożytnój Trajedyi. Początek jéy. Bys daw-
nych

P R A W O

W K L A S S I E IV.

Prawo Przyrodzone.

Jakim prawidłóm podlegają wszystkie jestestwa; dla czego zwiemy je prawami; skąd je mają jestestwa; dla czego pierwszą przyczynę tych praw zwiemy przyrodzeniem; jakie imiona służą pierwszej przyczynie. Wielorakim prawóm przyrodzenia podlega człowiek; gdzie zaczyna się jego moralność. Jaką drogą powinien człowiek dochodzić swych należytości i powinności. Które są przyrodzone potrzeby ludzi. Jakie sposoby odebrał człowiek od przyrodzenia dla zaspokojenia swych potrzeb. Jakie są należytości i powinności człowieka uważanego w stanie samotnym. Czy człowiek s przyrodzenia do społeczności stworzony. Potrzebom przyrodzonym bez czego człowiek nie może zadosyć czynić. Jakie są przyrodzone należytości i powinności ludzi zostających w społeczności. Jak pomoc łaskawa i wzajemna wynika s przyrodzenia, kto do pierwszej ma prawo, kto do niej obowiązany i dla czego. Czy człowiek ma przyrodzoną należytość nabywania własności ruchomey i nieruchomey, i jakie innych ludzi w tym razie powinności. Co jest ugoda, skąd wynika, czy człowiek ma do niej należytość, jak ma być czyniona i zachowana, kiedy nieważna, kiedy przestaie wiązać. Czy ludzie mają należytość czynienia wolney zamiany. Jakie warunki zamiany ważney; kiedy rzeczy dają się wzamianę, co powiększa albo zmniejsza ich wartość, kiedy zachowana być może sprawiedliwość wzamianie. W czém ludzie między sobą równi, a w czém nierówni; jaka równość wszystkim służy. Porządek moralny czy zależy od woli i mniemania ludzkiego. Jak człowiek przychodzi do wiadomości i poznania BOGA. Co jest religija i dla czego jest powinnością człowieka. O świętości praw przyrodzonych.

W K L A S S I E V.

Prawo Polityczne.

Co się rozumie przez Prawo polityczne. Jakich potrzeb doznawali ludzie w stanie rolniczym. Jak stych potrzeb wynikła ugoda pospolita. Stakiey ugody jaka wynikła społeczność. Połączeni ludzie w społeczność cywilną dla czego nadali sobie naywyższą Zwiérzchność. Kształt rządu wieloraki bydz może, a w ustanowieniu go co trzeba mieć ná celu. Skąd wynikają należytości i powinności między Narodem i naywyższą Zwiérzchnością. Jakie są te wzajemne należytości i powinności. Kiedy Naród zupełnie wewnątrz bezpiecny. Czy potrzebne w Narodzie ustawy i wielorakie.— Czy potrzebne są w karach pobudki do zachowania ustaw.— Czy potrzebne ogłoszenie ustaw. Ustawy narodowe tak istotne jak porządkowe czy mogą bydz arbitralne. Opis kary w ustawach czy może bydz arbitralny. Kto ma moc prawodawczą, i czy ta może bydz arbitralną. Jakich prawideł ma się trzymać władza prawodawcza w stanowieniu i ogłaszaniu ustaw. Jak potrzebny w Narodzie urząd sądowy i kto go ma sprawować, Jakie powinności urzędu sądowego, czy powinien bydz opisany, iakie prawidła sądowego processu, jak sędzia ma postępować w wyrokowaniu cywilném i kryminalném; jak zapobiegać arbitralności. Jle na wpływu powszechne oświecenie na wewnętrzne bezpieczeństwo Narodu. Jak potrzebna władza wykonawcza, czy ma bydz opisana, czy się nieprzeciwi przyrodzoney wolności. Co naywyższa Zwiérzchność czynić powinna ze względu na wewnętrzne bezpieczeństwo. Kto i jaką ma władzę stanowienia podatków. Jakie są warunki wybierania i wydawania składki pospolitey. Na jakie potrzeby ma bydz wydawana składka pospolita. Jaka powinna bydz miara w wydawaniu tey składki.—

W K L A S S I E VI.

Prawo krajowe Cywilne.

Opis Prawa czyli Ustawy. Przedmiot prawa krajowego-
jego gatunki. Podział Prawa krajowego cywilnego.—

C Z E S C I.

O Prawach Osobistych.

Co rozumiemy przez Prawo osobiste? Kto jest jego uczestnikiem? Co rozumiemy przez stan i wieloraki on jest? O osobach w stanie naturalnym i podział osób ze względu na stan cywilny.—

O początku na stania szlacheństwa i sposobach nabycia go. O nobilitacyi, Indygenacie, Skartabellacie. O podziale Szlachty, ich przywilejach, o wywodzie szlacheństwa i sądownictwie.—

O Tatarach, ich pierwiastkowym u nas osiadaniu i o ich cywilnym stanie.—

O Mieszczanach, ich podziale, przywilejach, sądownictwie.

O Żydach, ich do nas przybyciu, ich cywilnym dawnym i terazniejszym stanie, o sądownictwie na sprawy z nimi, o Neefitach i o Karaimach.—

O Ormianach, przez kogo wezwani i jakiemu ulegali Prawu.

O Włościanach, domniemanie o zaprowadzeniu u nas poddaństwa, o ich cywilnym, dawnym i terazniejszym stanie, o powinnościach poddaństwa, o sposobach uwolnienia od poddaństwa, o Sołtysach, o Cyganach.—

Na jakim prawie polegamy i dla czego w materji Zaręczyn, Mażeństw i Rozwodów?—

Co są Zaręczyny, co stanowi ich ważność, i jaki ich skutek?

Co rozumiemy przez Mażeństwo, co stanowi jego ważność,

kto może wchodzić w ten związek, wielorakię są do niego przeszkody? Czy znane były u nas małżeństwa mniej uroczyste, ich gatunki, jak je Kościół uważał?

Co jest Rozwód, jak go uważa Kościół Katolicki a jak zreformowany. Przyczyny rozvodu u Protestanów. Co jest Seperacya, jakie przyczyny do wieczney i czasowey? Komu wolno rozpoczynać sprawę o Rozwód, jakie na to sądownictwo, i co po sądowym wyroku następować zwykło?

Co rozumiemy przez władzę Oycowską, jakie z niey wypływają powinności Rodziców względem dzieci i wzajemnie? Kiedy się ta władza kończy? Czy dzieci nieprawe mają uczestnictwo wprorogatywach właściwych prawym i jak je uprawnić można?—

Co jest opieka i wieloraka? Kto może bydź opiekunem? Jego obowiązki i prawa przy objęciu i wczasie trwania opieki i kiedy się kończy opieka?—

Co jest Kuratela? Powinności i prawa Kuratorów. Kiedy się kończy kuratela?

C Z Ę S C II.

O Prawach rzeczowych.

O Rzeczach i Prawie rzeczowém w ogólności.—

Co jest rzecz, jaki jest ogólny podział rzeczy? Wieloraka bydź może należytość do rzeczy? Podział Prawa rzeczowego.—

o Prawach rzeczowych bezwzględnych.

Wiele jest gatunków rzeczowego prawa bezwzględnego (jus in re) co rozumiemy przez właścicielstwo (dominium) jego podział, różnica prawa emfiteutycznego od lennego.—

Wielorakię są sposoby nabycia właścicielstwa i co należy do sposobów nabycia go naturalnych i cywilnych.—

O Zajęciu, a w szczególności o polowaniu, rybołówstwie, łupie i znalezieniu.—

Co jest Przybycie, wielorakie, i co o niēm prawa krajowe stanowią?—

Co rozumieemy przez wręczenie, a w szczególności przez Intromisję i Tradycję, i jakie są w tej materji rozporządzenia Prawa krajowego?—

Co jest przemilczenie (præscriptio) czego potrzeba do jego zupełności, jakie rzeczy nie podlegają mu?—

Co jest darowizna, wieloraka, kto darowizn czynić nie może, co stanowi ważność donacyjnego zapisu, jak dawniej czyniły się zapisy, i co prawa stanowią o zapisach na rzecz stanu duchownego?—

Co jest Exdywizja, kiedy następuje, do jakich się dóbr rozciąga, jaki sąd na takie sprawy, jak się układa tabella długów podług ziemskiego i mieyskiego prawa, i jakie są dalsze rozporządzenia praw naszych w tej materji?—

Co jest służebność (servitus prædiorum) i wieloraka, co policzyć możemy do służebności rzeczowych (ser: reales) a co do osobistych (ser: personales).—

Co jest Dożywocie i do czego w obszerném znaczeniu odnosić się może? Gdzie szukamy powodu ustanowienia praw o dożywociach między małżonkami i jaka ich historia? W czēm dożywocie różni się od oprawy posagu (reformatio dotis) i posagowego zapisu (dotalitium) jak uskutecznia się dożywocie i kiedy moc swoją peczyzna? Jlorakie jest dożywocie między małżonkami?—

W jaki sposób dożywotnik prawa swego używa i czy dożywocie wzajemne byđz powinno?—

Jaki jest początek dziesięcin, s czego były brane, kiedy o dziesięciny pierwsze były spory, kto je ułatwił? Co rozumiemy przez Małdraty i Meszne? Co było powodem do kompozyt i kiedy nastaly? Z jakich pól należy dziesięcina, jakie sądownictwo na sprawy tego rodzaju, i czēm dowodzić można należenie się dziesięcin?—

Co jest Ewikcyjja i wieloraka, od czego zależy ważność tego zapisu i do póki trwa Ewikcyjja?—

Zastawa uważana jako rzeczowe prawo bezwzględne wieloraka? Co się rozumie w szczególności przez zastawę i zastaw, i w czém się różni prawo zastawne od Ewikcyjji?—

Co jest odziedziczenie i wielorakie?

Co rozumiemy przez Testament? Gdzie śledzić należy początku i ducha ustaw krajowych o testamentach? Wieloraki jest testament? Testamenta ustne (test: nuncupativa) czy były u nas znane? Czego do ważności testamentu potrzeba? Na korzyść jakich osób wolno lub nie wolno odpisywać testamentem? Co prawnicy nasi rozumieją przez Legata, Fideicommissa? Co rozumiemy przez Exekutorów testamentowych, i jakie ich obowiązki?—

Beztestamentowe odziedziczenie kiedy zwykło mieć miejsce? Jaki powód praw przepisujących je? Jakich prawideł trzymali się dawni i późniejsi prawodawcy w układzie spadkowego porządku? Co było w tej materji praw oyczystych zasadą? Wieloraki jest porządek ze względu na osoby i prawo? O spadkach według prawa ziemskiego i mieyskiego i o tych których prawa od odziedziczenia usunęły. Wporządku spadków nadzwyczajnych kogo mieścimy?—

HISTORYJA

w KLASIE IV.

Historyja Grecka.

Stan Grecji za czasu Tytanów. Cekrops panuje w Attyce. Rada Amfiktyonów. Kadmus. Przybycie Danausa. Uporządkowanie Greków w trzech wiekach poprzedzających wojnę Trojańską, a te są jej dziejami bajeczniemi. Panowanie E-

rekteusza jest epoką odmiany obyczajów u Greków. Tezeusz rzuca zasady wielkości Aten; wiek jego jest wiekiem cudów, które ustają po wojnie Trojańskiej. Woyna Heraklidow, jej skutki. Zbrzydzenie władzy Królów. Przyczyna niespokojności Greków. Epoka w której miłość wolności, staje się charakterem panującym Greków. Stan Sparty za czasów Likurga. Jego prawodawstwo. Odmiana zaszła w ustawach Likurga. Woyny Spartanów w tym okresie i stan Ateńczyków. Bezżyteczność praw Drakona. Reforma którą zrządził Solon w prawodawstwie Ateńczyków. Prawodawstwo to uważane w porównaniu z prawodawstwem Likurga. Zamiany obu tych prawodawców. Czemu wzrost przez podbicia służyć nie może Greków. Zawisłe między RPtami Grecyi. Pizystrat przywłaszcza sobie tron w Atenach. Rząd Hippiasza i Hipparka. Spisek przyplacony życiem Hipparka. Woyna Greków z Daryuszem Królem Perskim. Wyprawa wojsk Daryusza i Xerxesza do Grecyi. Niepomyślna wyprawa Mardoniusza. Niezgoda między Grekami. Datys i Artafernes dowodzą wojsku Daryusza. Niewdzięczność Ateńczyków względem Milcyadesa. Woyna z Xerxesem. Woyna Peloponezka. Śmierć Sokratesa. Woyna Tebanów z Lacedemończykami. Filip Królem Macedońskim. Panowanie Alexandra W. Podział Monarchii po śmierci Alexandra, i dalszy ciąg dziejów, aż do podbicia Grecyi przez Rzymian.—

W K L A S S I E V.

Dzieje Rzymskie

K R O L O W I E

Założenie Rzymu. Romulus. Jego ustawy. Numa Pompiliusz. Tullus Hostyliusz. Ankus Marcyusz. Tarkwiniusz stary. Serwiusz Tulliusz. Tarkwiniusz pyszny:

RZYM WOLNY-

Dzieje wolnego Rzymu aż do utworzenia Trybunów
 pospółstwa. Do pokoju z Koryolanem. Do ogłoszenia prawa
 Wolerona. Utworzenie Decemwirów. Rząd ich. Do utwo-
 rzenia Cenzorów. Do ustanowienia opłaty dla woyska. Wzię-
 cie Wejów. Wzięcie Rzymu przez Gallów. Do czasu znie-
 sienia trybunału wojskowego, kiedy Konsulat stał się spólnym
 obu stanóm RPtey. Do ustanowienia czterech nowych Ka-
 planów. Epoka w której Plebejusze naywyższych doszli u-
 rzędów. Woyna z Samnitami. Cenzura Appiusza. Plebejusze
 przypuszczeni do Kapłaństwa. Włoch całych podbicie. Woyna
 z Tarentynami. Pyrrus zwyciężony we Włoszech. Piér-
 wsza woyna Punicka. Druga woyna Punicka aż do potyczki
 Kanneńskiej. Potyczka pod Kannami i ciąg woyny aż do
 dowóztwa Scypiona Afrykanskiego w Hiszpanii. Woyna z
 Antyochem. Woyna z Perseuszem. Trzecia woyna Punicka,
 zburzenie Kartaginy i Numancyi. Trybunał Tyberjusza i Kaja
 Grachów. Zbuntowanie niewolników i rozruchy domowe z
 przyczyny Grachów. Zbrodnie Jugurty. Przekupstwo Senatu.
 Bunt niewolników. Początek woyny nazwaney *bellum sociale*.
 Uformowana RPta sprzymierzonych narodów. Woyna z Mi-
 trydatem Królem Pontu. Woyna domowa Tryumwirów. Mi-
 trydat zwyciężony. Dyktatura Sylli i śmierć. Spisek Katyli-
 ny. Tryumwirat Pompejusza, Krassa i Cezara. Początek nie-
 zgody między niemi. Zatargi między Pompejuszem i Cezarem.
 Przegrana Pompejusza. Cezar jedynowładca RPlitey, jego
 śmierć. Tryumwirowie po trzeci raz. Cycero ginie z woli
 Antoniusza. Kłótnia między Oktawiuszem i Lepidem. Bitwa
 pod Akcyum Antoniusza z Oktawiuszem i koniec RPlitey.—

CESA-

C E S A R Z E.

Panowanie Oktawiusza Augusta. Tyberyusza. Kaliguli.—
Klaudyusza. Nerona. Galby. Ottona. Witeliusza. Wespazyana. Antonina. Marka Aureliusza. Dzieie od śmierci Aureliusza aż Karakalli. Od śmierci tego aż do Waleryana. Od śmierci tego aż do Dyoklecjana. Od tego aż do roku 325. gdy Konstantyn osiadłszy na tronie, daie pokóy Kościołowi.—

W K L A S S I E VI.

Historyja Rossyjska.

Początki Rossyi i wezwanie Ruryka. Jgor Rurykowicz. Swiatosław Jgorowicz. Jaropełk Swiatosławowicz. Włodzimierz brat jego. Swiatopełk Jaropełkowicz. Jarosław Włodzimierzowicz. Jzasław Jarosławowicz. Wszewłod brat jego. Swiatopełk Swiatosławowicz. Włodzimierz Wszewłodowicz. Mscisław I. Włodzimierzowicz. Jaropełk II. Włodzimierzowicz. Wszewłod II. Olegówicz. Jzasław II. Mscisławowicz. Jerzy I. Włodzimierzowicz. Jzasław III. Dawidowicz. Rościsław I. Mscisławicz. Mscisław II. Jzasławicz. Hleb Jurewicz. Roman Roscisławicz. Od Wszewłoda do Włodzimierza IV. i ciąg dziejów od 1224. aż do roku 1462. Jan Wasilewicz. Wasil Joannowicz. Borys Godunów. Wasil Szuyski. Michał Romanów. Alexy Michałowicz. Fiedor Alexiejowicz. Piotr I. Imperator całej Rossyi. Katarzyna I. Piotr II. Anna Joannowna. Elźbiéta Piotrówna. Piotr III. Katarzyna II.

HISTORYJA POLSKA.

Początki Polaków. Niepewności pierwiastkowych ich dziejów—

jów. Mieczysław I. Bolesław Chrobry I. Król. Mieczysław.
 II. Kazimiérz I. Bolesław II. Władysław Herman. Bolesław.
 III. Kazimiérz sprawiedliwy. Leszek biały. Bolesław wfty-
 dliwy. Leszek czarny. Przemysław Król. Władysław Ło-
 kietek piérwszy raz. Władysław Łokietek powtórnje. Ka-
 zimiérz. III. Ludwik. Jadwiga. Władysław Jagiello. Wła-
 dysław III. Kazimiérz IV. Jan Albrycht. Alexander I.
 Zygmunt Auguft.

KROLOWIE WYBIERANI.

Panowanie Henryka Walezego. Panowanie Stefana Ba-
 torego. Zygmunta III. Władysława IV. Jana Kazimiérza
 Michała Korybuta. Jana III. Fryderyka Augusta II. i III.
 Stanisława Augusta. Upadek Państwa.—

K L A S S Y J Ę Z Y K O W.

J Ę Z Y K G R E C K I.

W K L A S S I E I.

Uczniowie téy Klasy wprawiali się w czytanie i pisa-
 nie. Czytali podług prawideł podanych przez Reuchlina i
 Erazma. Z grammatyki Buttmana wyłożono o głoskach i ich
 różnym podziale. O przydechach— Jak grecy unikają przy-
 krego brzmienia— O znamionach pisarskich— O nayużywań-
 szych skracaniach— O imieniu i jego przypadkowaniu— O
 przypadkowaniu Attyckim drugiéy formy przypadkowań— O
 czwartym przypadku liczby pojedynczéy formy trzeciéy— O
 piątym przypadku téyże liczby— O formowaniu trzeciego przy-
 padku liczby mnogióy. O przymiotnikach i ich zakończeniach.
 O nieforemnych przymiotnikach i wzorze ich przypadkowa-
 nia. O stopniowaniu foremném i nieforemném. O liczbach

pier-

pierwotnych— o przymiotnikach— przysłówkach i rzeczownikach liczbowych — O zaimkach osobistych, dzierzawczych, ukazujących, względnych, zwrotnych, wzajemnych, pytających i nieokreślonych. O słowie— formowaniu czasów O zamianie zgłoski początkowej lub jęj powiększeniu, O odmianie ostatniej zgłoski czyli formowaniu czasów.

W K L A S S I E II.

Ucznióm téj Klasy wyłożył Nauczyciel czasowanie słowa posiłkowego *eimi* — Wzór czasowania słowa foremnego *typto* w zakonczeniu czynném, bierném, środkuiącym. Wzór słów łagodnych, lub łagodną spółgłoskę cechową mających— *angelo*. O słowach nieforemnych kończących się na *mi*.— O słowach ułomnych kończących się na też zgłoskę. O przymiokach jednym, dwoma, lub trzema przypadkami rządzących. O przysłówkach i ich stopniowaniu. O formowaniu przysłówek z rzeczowników.— O wykrzyknicach.

Z Wypisów Żukowskiego tłumaczyli przykłady 2. i 3. formy przypadków. Z wypisów Gedike— Niektóre Anekdoty — i Ody Anakreonta.

S polskiego na Grecki Język przekładali na domowe zabawy.

W K L A S S I E III.

Mieli wyłożone o Składni — O przedimku — O zaimku — O imieniu — O pierwszym przypadku, drugim, trzecim i czwartym — O mowie imiesłowowej greckiej.

Z różnych Autorów tłumaczyli z greckiego na polski Język z rozbiorem grammatycznym i na łaciński, z Uwagami więzku łacińskim.

Z Homera tłumaczyli i uczyli się na pamięć, oraz s polskiego na język grecki przekładali.

ЈЕЗУК РОССУУСКІ.

НАЧАЛЬНЫЙ КЛАССЪ.

Ученики сего Класса познавши печатныя и руко-писныя буквы, число оныхъ и раздѣленіе, въ теченіи цѣлаго года, въ чтеніи Россійскихъ Книгъ и впочеркѣ большихъ и малыхъ буквъ упражнялись.

ПЕРВЫЙ КЛАССЪ.

Сверхъ чтенія печатныхъ Книгъ, въ коемъ ученики сего Класса въ теченіи цѣлаго года усовершивались; преподано:

СЪ ГРАММАТИКИ.

О частяхъ рѣчи и общихъ принадлежностяхъ измѣняемыхъ частей рѣчи.— О имени вообще; о именахъ существительныхъ, прилагательныхъ и числительныхъ.— Склоненія тѣхже именъ и правила касающіяся расположенія оныхъ по образцамъ.— О степеняхъ сравненія — О мѣстоименій и склоненіи разныхъ его соршовъ.

СЪ ПРЫМѢРОВЪ.

Прозою: Фроль силинь:— Кій и Дулебъ.— Благоразумный Человѣкъ.

Стихами: Басни: Прохожіе и Собаки.— Лебедь Жуки и Ракъ.— Обозъ.— Привязанная собака.— Отецъ

Отецъ съ Сыномъ.— Муха.— Чижъ и Голубъ.—
Лисица и Виноградъ.— Волкъ и пастухи.— Два
Сосѣда.

Кромѣ сихъ упражненій, читали скорописы, писали
складненія разныхъ именъ, и въ почеркъ упражнялись.

В Т О Р О Й К Л А С С Ъ.

С Ъ Г Р А М М А Т И К И.

О глаголѣ и разныхъ его названіяхъ.— О на-
клоненіяхъ, временахъ числахъ и лицахъ глаго-
ловъ.— О спряженіи глаголовъ и правилахъ по-
казывающихъ къ какому изъ четырехъ образцовъ
какіе принадлежатъ глаголы?— О спряженіи Гла-
головъ: вспомогательнаго.— Дѣйствительныхъ.—
Страдательнаго.— и Неправильныхъ. О правилахъ
показывающихъ къ которому изъ четырехъ образ-
цовъ какіе принадлежатъ глаголы?— О причастіи
и Дѣепричастіи.— О неперемѣняемыхъ частяхъ
рѣчи.

С Ъ П Р Ы М Ъ Р О В Ъ

Прозою: О любви къ отечеству вообще.— Что
подъ именемъ отечества и любви къ отечеству
разумѣется?— Княженіе Олега.— Рѣчь Рембовска-
го.—

Стихами: Дубъ и Трость.— Человѣкъ и Ехо.
Летучая Рыба.— Рысь и Кротъ.— Кресстьянинъ и
Смерть.— Волкъ и Лисица.— Бумажный Змѣй.—

Раз-

Раздѣль.— Крестьянинъ и Работникъ.— Любопышный.— Мирская сходка.— Благодарѣнїе.

Сперхъ того, ученики сего Класа, на домашнїя упражненїя писали спряженїя глаголовъ, читали различныя рукописи и двъ почеркъ Россійскаго характера усвоили.

ТРЕТІЙ КЛАСЪ.

СЪ ГРАММАТИКИ.

О Слово - сочиненїи, какъ то: о сочиненїи именъ существительныхъ -- прилагательныхъ — числительныхъ.— О сочиненїи мѣстоименїй.— Глаголовъ съ именами.— Причастїй и Дѣепричастїй.— О сочиненїи Нарѣчїй.— Предлоговъ съ именами.— Союзовъ.— и Междумѣстїй. О слогоударенїи.— О Россійскомъ Стихосложенїи Качествъ и Количествъ словъ.— Срединъ или пресѣченїи.— Концъ стиха или рифмъ.— и прочихъ принадлежностяхъ Россійскаго стихосложенїя,

СЪ П Р Ы М Ъ Р О В Ъ

Прозою: Рѣчь Ивана Снядецкаго.— Рѣчь произнесенная Директоромъ Мизко въ Екатеринославской Гимназїи. О путешествїи въ Симферополь.— Въ Кїевъ.— Въ Херсонъ.— Въ Сарепту.

Стихами: Къ Богу. Пѣснь надгробная Подражанїе Горацию.— Умѣренность. Къ милости.— На Кончину Г. Орлова — На смерть дочери. Къ

Пое-

Поезїи. Волкъ и Кукушка.. Совѣшъ мышей. Канты при открытїи Пензенской Гимназїи. На кончину К. А. Михайловича Голицина. Ломоносовъ.

Сперхѣ сихъ упражненїй, ученики сего Класса дѣлали переподы изъ Россійскаго діалекта на Польскїи и пзвaimно между томъ усопершипались пѣ почеркѣ Россійскаго характера и пѣ чтенїи рукописей.

J E Z Y K F R A N C U Z K I .

w Klassie Początkowej.

Czytanie i czyste wymawianie francuzczyzny było głównym przedmiotem nauki w tęg Klasie. Wyłożono także naukę dziewięciu częścї mowy Francuzkїey i uczono czasownia słów foremnych Francuzkich.

Z WYPISOW FRANCUZKICH, Uczyli się s pamięci, tłumaczyli i rozbierali: O Symonidesie. Skutek pisma. O Pyrusie i Cyneaszu.

W K L A S S I E I .

Z GRAMMATYKI. Uczniowie tęg Klasy zaczęłą w Klasie początkowej naukę o odmianach słów zakończyli. Nastąpiło wyłożenie prawideł z Stopniowania, Rodzajowania, użycia Przedimkow i Czasow.

Z WYPISOW. Znajdujących się w Grammatyce Kamińskiego, przetłumaczą, rozbiorą i powiedzą s pamięci Anekdoty następujące:

L'Empereur Titus se souvint une fois en soupant.— Un babillard désira d'apprendre la Rhétorique sous Socrate.— Pen-

Pen-

dant la guerre entre Pyrrus Roi d'Epire et les Romains. Astiages voulut une fois faire boire du vin à Cyrus.-- Socrate conseillait aux jeunes gens-- On grava autrefois en lettres d'or au temple de Delphes.-- Après la prise de Sardes.-- Un jour Frédéric le Grand vit de sa fenêtre.-- Périclès Athiénien grand capitaine et grand orateur.-- A la bataille de Rosbac -- Epaminondas l'un des plus grands généraux de la Grèce.— Un jour d'été, le Grand Turenne.— Pendant une marche longue et pénible.— Biton et Cléobis deux frères illustres par leur piété envers leur mère.

Les écoliers de cette Classe ont fais plusieurs petits thèmes donnés en français.

W K L A S S I E II.

Z GRAMMATYKI. Des Pronoms en Général. Des Pronoms Personnels. Remarques sus VOUS et LUI. Des Pronoms Possessifs. Des Pronoms Relatifs. Des Pronoms Absolus. Des Pronoms Indéfinis. Des Pronoms Démonstratifs. Du Verbe en Général. Du Sujet. Du Régime en général. Du Régime Simple. Du Régime composé. Des différentes sortes de Verbes. Des Verbes Auxiliaires. Emploi du Verbe AVOIR. Emploi du Verbe ETRE. Des Verbes Actifs. Des Verbes Neutres. Des Verbes Passifs. Des Verbes Pronominaux et Réfléchis. Des Verbes Impersonnels. Du Participe Passif. Des Participes Actifs ou Gérondifs.

Pour avoir la pratique des principes de la Grammaire et quelque usage de la langue Française, les écoliers de cette Classe ont appris par coeur et ont analysé les morceaux suivans:

ANECDOTES. Un mendiant s'avisa un jour de faire le muet — Un officier qui avait perdu une jambe dans une bataille. — Trois voyageurs ayant trouvé un trésor.— Un officier

gascon demanda ses appointemens au ministre de la guerre. Un ministre luthérien prêchant un dimanche après midi. — Un gentil-homme allant voir son jardin dans les premiers beaux jours du printems — Un couvreur tomba par malheur d'un toit. Un officier entra la nuit dans la tente d'un de ses camarades.

TRAITS DÉTACHÉS de L'HISTOIRE de POLOGNE.

Un coup d'oeil sur la vie de Jean Sobieski Roi de Pologne. Défaite des Turcs sous les murs de Vienne. Avènement de Stanislas Poniatowski au trône de Pologne: partage de ce pays.

EXTRAITS de L'HISTOIRE NATURELLE. De l'Éléphant. Des Vers à soie. Du Thé. Du Café.

Les écoliers de cette Classe ont traduit du français en polonais des traits d'histoire et des anecdotes de la vie de Frédéric le Grand Roi de Prusse: pour exercices particuliers, ils ont fait des thèmes donnés en polonais.

W K L A S S I E III.

Z GRAMMATYKI. Règles qui doivent être absolument observées par rapport à l'arrangement des mots. Usage de l'Article défini. Emploi de l'Article indéfini. Usage de l'Article partitif ou indéterminé. Place des Pronoms lorsqu'ils sont Régimes. Remarque sur le Pronom relatif LE. De l'accord de l'Adjectif, du Pronom et du Verbe avec les Substantif. Du Régime des Adjectif. Usage des noms de nombre. Usage des Pronoms. Remarque sur le Pronom SOI. Du régime des Verbes. Règles sur les Participes Passifs ~~et~~ Gérondifs présens. De l'accord du Verbe avec son Sujet. Remarques sur les Prépositions. Usage des Adverbes de Comparaison AUSSI et SI. Place des Adverbes. Remarques sur les Conjonctions.

Les écoliers de cette Classe ont appris par coeur tant en prose qu'en vers, plusieurs beaux morceaux puisés des meilleurs

leurs Auteurs français, c'est-à-dire, de Massilon, Chateaubriand, Raynal, Thomas, Haute pierre, Racine, Voltaire, Florian, et autres.

PROSE. Ennui et dégoût de l'homme oisif. Gaïeté et courage de l'homme laborieux. Moeurs, union parfaite et pure félicité des familles dans l'Amérique Septentrionale. De l'histoire Sacrée où nous voyons dans une suite d'événemens miraculeux le chef d'oeuvre de la Divinité. Sur le petit nombre des élus: imitation d'un discours prononcé par le Grand St. Chrysostôme, dans l'église de Constantinople. De l'emploi que nous devons faire des richesses. Du remords et de la conscience. Union de la Philosophie et de l'Eloquence. Des bornes que la Religion doit mettre à l'esprit philosophique. La scène du monde où l'on voit que tout change, excepté Dieu. Caractère et portrait de Cicéron. Comment la Russie est parvenue à l'état de puissance et de splendeur où nous la voyons aujourd'hui.

POESIE. Le bonheur du peuple sous un bon Roi. Médée évoque les Furies et les Divinités infernales. Fureurs d'Hermione fille de Ménélas et d'Helène. Hippolite demande à son père la permission de s'éloigner, pour l'imiter, ou périr. Ulysse emploie tout son art pour déterminer Agamemnon à sacrifier le sang de sa fille à la gloire de la Grèce.

FABLES. Les deux voyageurs. Le mari mourant et sa femme, La Guenon, le Singe et la Noix, Les deux chauves, Jupiter et Minos.

Les écoliers de cette Classe ont traduit journallement du polonais en français différens morceaux puisés dans les oeuvres d'Jgnace Krasicki, entre autres, les dialogues des morts et la vie de plusieurs ^{hommes célèbres de Pologne}, on a donné des thèmes dictés en polonais: en outre, les écoliers de cette Classe, ont composé des lettres en français.

Deutsche Sprache.

Fuer den Unterricht inden Anfangsguenden dieser Sprache uebte der Lehrer die Zoeglinge im Lesen und Schreiben, machte sie mit den ersten Redetheilen, ihren Abaenderungen und Abwandelungen bekannt, indem er ihnen zu haecusslichen Beschaeffigungen die Abaenderungen der Geschlechtswoerter, Beywoerter Hauptwoerter Fuerwoerter und Abwandelungen der Huelfszeitwoerter zu schreiben gab.

Die erste Ordnung.

Genoss eben soden Unterricht im Lesen und Schreiben, nur dass sich die Zoeglinge schon an das Schoenschreiben gewoehnen mussten. In Hinsicht der Sprachlehre aber; erlernten sie die Abwandelungen der richtigen Zeitwoerter, und zwar so dass sie selbige fragweise, verneinungsweise, und fragund verneinungsweise zugleich abwandelten. Eben so auf diese Art wurden die Abwandelungen niederzuschreiben als hecusliche Aufgaben gegeben. Ferner machten sie sich mit den Vergleichungs — Stufen der Beywoerter bekannt. Auch fieng man einige leichte Saetze aus dem Deutschen ins Polnische an zuebersetzen.

Die zweyte Ordnung.

Der Lehrer dieser Abtheilung gab den Zaeglingen von dieser Ordnung zufoerderst Sprachlehre in deutscher Sprache dietierend, lies selbige uebersetzen und nach den Regeln der Rede selbst erklaren, und memorieren, befragte sic hierueber deutsch um sie einigermassen an die Sprache zugewoehnen. So verfuhr er auch mit Anektaden und Fabeln aus den deutschen

utschen Auszuegen. Endlich machte man einen Versuch mit dem Uebersetzen aus dem Polnischen ins Deutsche.

Die Dritte Ordnung.

Normen der deutschen Wortfuegung war fuer die Zoeglinge der Grammatische Theil des Unterrichts. Uebersetzungen aus Polnischen Klassikern ins Deutsche sollten ihnen zeigen in wie fern beyde Nationen sich in Rueksicht der Theorie der Rede unterscheiden. Ausgesuchte Stellen aus Gellerts Kleists Gesners Schillers, Pfeffels, Uzens, Wielands, Gleims Werken uebersetzten die Zaeglinge, lernten sie auswendig und trugen sie vor. Um sie nacher mit dem Geist der Sprache vertraut zumachen, so gab der Lehren Lebensbeschreibungen beruehmter Maenner auf, aus zu arbeiben, Ideen fuer Briefe welche, nachdem sie selbige im Briefstgle erweitert und niedergeschrieben hatten, verbessert wurden: auch dieses fasste man als Staff auf, ihren Gedaechnisse einpraegen zulassen Zur Uebung mi Sprechen erzaehlte man den Zaeglingen Maerchen und Anektaden in polnischer oder deutscher Sprache, damit sie diese deutsch wiedererzaehlten.

J E Z Y K W Ł O S K I.

Uczniowie byli wprawiani w czytanie i pisanie. Poznawszy potém przypadkowanie Włoskiego języka i czasowanie słów posiłkowych i regularnych, tłumaczyli z Oyczystego na Włoski język i wzajemnie. Wzory były brane z Autorów Włoskich i z *Celta de Poesie Itali* ~~ane~~.

RYSUNKI i SZTUKI GYMNASTYCZNE.

Rysunki Figur.

Na wiele części dzieli się długość głowy?. Wiele części za-

zawiera szerokość twarzy?. Na wiele części dzieli się oko?. Jaki jest podział nosa, ust?.

Była dawana teoryja o proporcji figur, wysokości, szerokości. Jakim sposobem rysuje się wysokość Figury?. Wiele zawiera każdy muszkuł szerokości?.

Tego wszystkiego okazażą własno-ręczne roboty.

Rysunki Topograficzne.

Uczyli się rysować stosownie do téj nauki: linij, drzew, gór, rzek. Uczniowie postępujący rysowali Mappy: Jeograficzne, Ekonomiczne i Sytuacyjne.

Nadto w godzinach wolnych od nauk wyżéy opisanych, niektórzy z Uczniów téj Szkoły brali lekcye: *Muzyki, Fechtónków, Tańców, i jeżdzenia na Koniu.*

Zgromadzenie Nauczycielskie.

Rektor Szkoły Xiądz Jędrzéz Grabowski.

Prefekt Szkoły Xiądz Hilarion Zebrowski Nauczyciel Prawa.

Xiądz Jan Szostakowski Nauczyciel Historji.

Xiądz Antoni Pajewski Nauczyciel Fizyki Chemii i Historji Naturalnéy K. F.

Xiądz Hieronim Zarzécki Nauczyciel Matematyki i Loiki.

Xiądz Antoni Bęczkowski Nauczyciel Wymowy Litteratury i Poezyi.

Xiądz Jan Zukowski Nauczyciel Jeografii Historji i Moralnéy.

Xiądz Patrycy Porębski Nauczyciel Grammatyki i Łaciny.

Xiądz Wincenty Dombrowski Nauczyciel Jeometry i Arytmetyki.

JPan Franciszek Rodziewicz Nauczyciel Klasy Początkowéy.

JPan Karol Seydel Nauczyciel Języka Niemieckiego i Greckiego.

JPan Franciszek du Bourblanc Nauczyciel Języka Francuzkiego.

JPan

- JPan Karol Mikulski Nauczyciel Języka Rosyyskiego.
- JPan Franciszek Rodecki Dokt: Med: Nauczyciel Języka Włoskiego.
- JPan Daniel Wigurski Nauczyciel Języka Rosyyskiego.
- JPan Norbert Kamelski Nauczyciel Języka Niemieckiego.
- JPan Grzegorz Chomicki Nauczyciel Rysunkow.
- JPan Jan Kamiński Nauczyciel Muzyki.
- JPan Józef Nudera Nauczyciel Muzyki.
- JPan Wodzyński daie lskcyje jeżdzenia na koniu.

INSTYTUT
PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 77
Tel. 26-68-63

F
20014